Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 онойхон 21-һээ гарана | № 297 (16820) | 1984 оной декабриин 27, четверг | Сэн 3 мүнгэн.

АЖАБАЙДАЛҺАА ҮНДЭҺЭТЭЙ ИСКУССТВО

Россиин Федерациин уран һайханай интеллигенци хүгжэлтэ түгэс социализмын обществын агууехэ булюу талануудые үнэн зүбөөр, тодо хурсаар харуулхые оролдожо байһыень 1984 ондо РСФСР-эй Гүрэнэй шангуудаар тэмдэглэгдэһэн литературын, искусствын ба архитектурын зохёолнууд элирхэйлэн гэршэлнэ.

— Лауреадуудай зохёол бүтээлнүүдтэ совет арадай ажалай амжалта түйлалтанууд, тэдэнэй баатаршалгата түүхэ, мүнөөдэрэй алдарта ажал хэрэгүүд тодо хурсаар харуулагдана,— гэжэ РСФСР-эй Гүрэнэй шангуудые олгохо талаар РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Президиумэй комиссиин түрүүлэгшэ Е. М. Чехарин ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө хэлэбэ.—Эхэ орондоо гүнзэгы ехэ дурлалаар нэбтэрһэн зохёолнуудайнь оруулагдаһан Ленинградай поэт Г. Горбовскиин «Нюур шарай» гэһэн номынь литературын талаар М. Горькиин нэрэмжэтэ шанда хүртэбэ. С. Островойн «Жэлнүүд...» гэһэн ном соохи олохон шүлэгүүд уншагшадта һайн мэдээжэ юм. Шанда хүртэһэн поэт манай ажабайдалай гүн гүнзэгы гол ёһонуудые тодо хурсаар, гүнзэгыгөөр харуулдаг байна.

Поэт-фронтовик Н. Старшинов лауреат болоо. Тэрэнэй «Инаг дуранай мүрэн» гэһэн номынь түрэл газартаа үнэн сэхэ байлгын, тэрээндэ хүбүүн ёһоор дурлалгын мэдэрэлээр нэбтэрэнхэй. Коми АССР-эй уран зохёолшо Н. Торопов лауреадуудай тоодо ороно. Тэрэнэй рассказуудай, туужануудай суглуулбари уншагшадай анхаралые үргэнөөр татадаг.

Хүгжэмэй искусствын талаар М. Глинкын нэрэмжэтэ шан С. Прокофьевой «Дайн ба эб найрамдал» гэжэ зүжэгэй түлөө режиссёр Э. Пасынков түрүүтэй Пермиин П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ оперо болон балеідэй академическэ театрай коллективтэ барюулагдаба.

Энэ зүжэгые найруулан табилга республикын хүгжэмэй ажабайдалда гайхамшагта үйлэ хэрэг болоо. Композитор Н. Сидельников РСФСР-эй Гүрэнэй шанда хүртөө. Ленинградай концертнэ оркестрэй уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ ба ахамад дирижер А. Бадхен шанда хүртэһэн байна.

ССР Союзай академическэ Бага театрай артистнууд С. Фадеева, Ю. Кауров, В. Барышев — Ю. Бондаревой романаар найруулан табигдаһан «Шэлэн һунгалга» гэжэ зүжэгтэ хабаадагшад К. Станиславскиин нэрэмжэтэ шанда хүртэбэ. Ленинградай куклын Ехэ театрай ахамад режиссер В. Судавушкин мүн лэ шанда хүртөө. Хойто-Осетиин драмын театрта «Тимон Афинский» гэжэ зүжэгые найруулан табигшад шанда хүртэһэн байна.

Бүлэг уран зураашад, архитекторнууд РСФСР-эй Гүрэнэй шангуудаар тэмдэглэгдээ.

(ТАСС).

КПСС-эй Буряадай обкомой пленум тухай ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

…дэр КПСС-эй обкомой ээлжээтэ V пленум болообо. «КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1984 он) …й дүнгүүд болон тэрэнэй шиидхэбэринүүдэй ба … ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр К. У. Чер…нэлэһэн үгэнүүдэй үндэһөөр областной партийна …иин бэелүүлхэ зорилгонууд» гэһэн асуудал пле…шэн хэлсэбэ. Тус асуудалаар элидхэл КПСС-эй нэгэдэхи секретарь А. М. БЕЛЯКОВ хээ. Элид…эн хэлсэлгэдэ КПСС-эй Түнхэнэй райкомой нэ…кретарь В. Д. ТАХАНОВ, Хоринн районой Дээ…ын совхозой директор П. О. НИКИТИН, КПСС-…жанай райкомой нэгэдэхи секретарь В. Б. БА-… КПСС-эй Гусиноозерскын горкомой нэгэдэхи сек-… С. АРЖАНОВИЧ, республикын хүдөө ажахын … орлогшо Ф. Г. БАДЕЕВА, Мухар-Шэбэрэй … соведэй түрүүлэгшэ И. П. ОСЕЕВ, Улаан-…онной Оронгын совхозой мелиоратор Д. Ц. МУН-…ягтын райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. Г. НЕ-… республикын мелиорациин болон уһанай ажахын министр Л. А. САНЕЕВ, Загарайн районой Онохойн совхозой директор Г. В. ПРУИДЗЕ гэгшэд хабаадаба.

Зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалаар КПСС-эй обкомой пленум дэлгэрэнгы тогтоол баталан абаа.

Пленум эмхидхэлэй асуудалнуудые мүн лэ хаража үзэбэ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшээр һунгагдаһан ушарһаа нүхэр А. А. БАДИЕВ КПСС-эй обкомой секретариин уялгануудһаа сүлөөлэгдөө.

КПСС-эй обкомой эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэриин таһагые даагшаар урдань хүдэлжэ байһан нүхэр К. К. ШОМОЕВ КПСС-эй обкомой секретаряар һунгагдаа.

КПСС-эй обкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагшаар урдань хүдэлжэ байһан Н. И. КРЮЧКОВ эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэриин таһагые даагшаар баталагдажа, КПСС-эй обкомой бюрогой гэшүүнээр һунгагдаба.

Облсовпрофой түрүүлэгшээр һунгагдаһан Н. А. РОЗАНОВ КПСС-эй обкомой промышленностиин таһагые даагшын уялгаһаа сүлөөлэгдөө. Н. А. РОЗАНОВ КПСС-эй обкомой бюрогой гэшүүндэ кандидадаар һунгагдаа.

КПСС-эй Железнодорожно райкомой нэгэдэхи секретаряар урдань хүдэлжэ байһан В. М. ГОРЛОВ КПСС-эй обкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагшаар баталагдаба.

Б. С. СЕМЕНОВОЙ пенсидэ гараһантайнь дашарамдуулан, тэрэ КПСС-эй обкомой бюрогой гэшүүнэй уялгануудһаа сүлөөлэгдэбэ. Комсомолой, партийна болон совет органуудта олон жэлэй туршада аша үрэ ехэтэйгээр хүдэлһэнэйнь, республикын экономико болон соёл болбосорол хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулһанайнь түлөө нүхэр Б. С. Семеновто пленум баяр баясхалан хүргэбэ.

Ондоо хүдэлмэридэ ороһон ушарһаа А. Д. ЧУКАЕВ КПСС-эй обкомой бюрогой гэшүүндэ кандидадай уялгануудһаа сүлөөлэгдэбэ.

…ряадай АССР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй арбан нэгэдэхи сесси

…РЯАДАЙ АССР-эй ЭКОНОМИЧЕСКА БОЛОН СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЫН …5 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ ТҮСЭБ БА 1984 ОНОЙ ТҮСЭБЭЙ ДҮҮРГЭЛТЭ ТУХАЙ

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, республикын Госпланай түрүүлэгшэ депутат В. П. УБЕЕВЭЙ хэһэн элидхэлһээ

…депутадууд! 1984 он …олобо. Арбан нэгэ…өтэ табан жэлэй тү…элдэ оромнай оро…

…хинһээ хойшо үнгэр…рад зоной габшагай …хёохы ажалаар тэм… СССР-эй болон … Экономическа ба … хүгжэлтын 1985 …нэй түсэбэй проект…лон 1984 оной түсэ…ргэлтын ябасые ха…һэн СССР-эй ба … Верховно Соведэй …жо үнгэрһэн сесси…ериалнууд энээн ту…эмөөр гэршэлнэ.

… ЦК-гай октябриин … Пленумэй шиидхэ…е, ороной социаль…ическа хүгжэлтын, …үйлэдбэриин ашаг …элүүлхэ асуудалнуу…ССС-эй ЦК-гай Ге…секретарь, СССР-эй … Соведэй Президиу…үлэгшэ нүхэр К. У. … захяа заабаринуу…эри болгон, совет …эгэ ороноо хам…үүехэ дайнда түй…илалтын 40 жэлые, … хүдэлөөнэй 50 …эрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлнэ.

Республикын Экономическа болон социальна хүгжэлтын 1981—1985 онуудай табан жэлэй түсэбэй үндэһөөр, КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1981 оной январиин 9-нэй 30-дахи номерой болон РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1981 оной мартын 13-най 140-дэхи номерой «1981—1985 онуудта ба 1990 он хүрэтэр хугасаада Буряадай АССР-эй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые саашадань комплексноор хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай» тогтоолнуудаар тогтоогдоһон заабаринуудые хараада абажа, предприятинуудай, эмхинүүдэй, министерствэнүүд болон албан зургаануудай дурадхалнуудай үндэһөөр Госпланай бэлдэһэн Буряадай АССР-эй Экономическа болон социальна хүгжэлтын 1985 оной гүрэнэй түсэбые Министрнүүдэй Совет республикын Верховно Соведэй сессиин үзэмдэжэ табина.

…АДАЙ АССР-эй ЭКОНОМИЧЕСКА БОЛОН …ЛЬНА ХҮГЖЭЛТЫН 1984 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ …ЭЙ ХЭР ДҮҮРГЭГДЭЖЭ БАЙҺАН ТУХАЙ

… АССР-эй Экономи…он социальна хүг…1985 оной гүрэнэй …й таанадта мэдээсэ…а 1984 оной тү…хэлтын уридшалан …ол дүнгүүд тушаа …огтохыемни зүбшөө…

…ленностьда пред…ай олонхи коллек…эбтэ даабаринуудаа …аар дүүргэнэ, тии…х предприятинууд …оритойгоор үлүүл…

…ол, предприятиин …е шангадхаха, ажа…ые үргэдхэхэ та…мическа туршалгада … «Электромашина» …оллектив бүри һай…дэг болоо.

…ишэдэй тоогой үсөө…ань, заводой кол…эдбэриин хэмжээе … дээшэлүүлһэн бай… бүтээсэ 16,6 …ргаа.

…хын Министрнүүдэй …эдэлэй министерст…он албан зургаануу…а Нютагай промыш… министерствын …нуудай коллекти… дүнгүүдые түйла… гүрэнэй түсэбые … дүүргэдэг.

…элдэ арадай хэрэг…эд хэрэгсэлнүүдые …эдэ онсо анхарал …һан байгаа. Жэлэй …эниие үйлэдбэрил…иллион түхэригөөр, … соёлой-ажаһууда… ажахын хэрэглэм…эгсэлнүүдые үйлэд…иллион түхэригөөр …

…лес» нэгэдэлэй, … промышленно… «Бурятжелезобетон», …материалы» нэгэ… болон бусад зарим …нуудай түсэбөө …дэрэһээ, мүн тэ…риин сэмбын комби…ай эдэй дуталда…ложо, үйлэдбэриин хаһагдаһан дээрэһээ промышленностиин хүгжэлтын эршэ доошолһон байна.

Эдэ хоолой программаһаа, «Сибириин, Алас-Дурнын районуудта болон Курганска областьдо хүдөө ажахые комплексноор хүгжөөхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1982 оной мартын 11-нэй 197-дохи номерой тогтоолһоо уламжалан гараһан зорилгонуудые шиидхэлгэдэ хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд хүсэлэл оролдолгонуудаа элсүүлһэн байгаа.

Илангаяа хүдөө ажахыда 1984 он сагай уларилай эрхэ байдалаар хүшэр хүндэ байгаа гээд мэдээжэ. Яруунын болон Баунтын районуудта тарьялангай уһанда абтаһан дээрэһээ 30 мянган гектарта хүдөө ажахын ургамалнууд дутуу таригдаһан байгаа. Июнь һарада зарим районуудта болоһон ган гасуур ороохото ба тэжээлэй ургамалнуудай ургасада муугаар нүлөөлөө. 100 мянган га тарьялан хосорһон, 36 мянган га сабшалан уһанда абтажа, ургаса үгөөгүй. Эдэ бүгэдэнь хүдөө ажахын үйлэдбэриин дүнгүүдтэ нүлөөлөө.

Бүхы категориин ажахынуудаар 395 миллион түхэриг хэмжээнэй, тэрэ тоодо ниитын сектортэ 300 миллион түхэригэй хүдөө ажахын продукци абтахаар хүлеэгдэнэ.

Бүхыдөө 422 мянган тонно ороохон суглуулагдаа. Энэнь түсэбэй 75,4 процент болоно. Баргажанай, Хурамхаанай, Улаан-Үдын районууд лэ түсэбөө дүүргэһэн байна.

Колхоз, совхозуудта 116 мянган тонно хартаабха ба 30 мянган тонно овощ үйлэдбэрилэгдөө. 1983 онтой сасуулхада, хартаабха 8 процент, овощ — 11 процент үлүү суглуулагдаа.

Ороохо, хартаабха ба овощ гүрэндэ худалдаха түсэбөө республика дүүргээ.

417 мянган тонно бүдүүн ба шэмэтэ тэжээл бэлэдхэгдээ, энэнь түсэбэй 75 процент болоно гэхэ гү, али 1983 оной хэмжээнһээ 13 процент доогуур юм. Үбэлжэлгын үедэ малай үбһэ тэжээлээр хангагдаса 62 процент, тэрэ тоодо бүдүүн тэжээлээр — 86, шэмэтэ—67, холимол — 36 процент болоно.

Баунтын, Яруунын, Захааминай, ба бусад зарим районуудта малай тэжээлээр хангагдаса илангаяа доогуур.

Үбһэ тэжээлээр хангагдасын талаар иимэ байдалай тохёолдоод байхада, бии байгаа тэжээлнүүдые бодомжотой зүбөөр хэрэглэхэ, малай түсэбөөр хараалагдаһан ашаг шэмые хангахын ба мал бүрин бүтэн харууһалхын тулада нэмэлтэ нөөсэнүүдые бэдэрхэ талаар совет болон хүдөө ажахын зургаанууд шууд хэмжээнүүдые абаха болоно.

Мал ажалай продукци үйлэдбэрилхэ ба худалдаха түсэб республикын колхоз, совхозууд дүүргээгүй.

Малай ба шубуудай ашаг шэмэнь бага байһан зандаа. Малай һүрэг олошоруулгада, бүрин бүтэн харууһалгада горитой дутуу дунданууд бии. Эхэ малай 100 толгой удаан ургана.

Мүнөө жэлдэ хүдөө ажахын үйлэдбэриин баазые саашадань үргэдхэхэ талаар хэмжээнүүд бэелүүлэгдэһэн байгаа.

Колхоз, совхозуудта, хүдөө ажахые хангадаг предприятинууд болон эмхинүүдтэ, капитальна һомолоогын хэмжээн 140 миллион түхэриг болоо.

3,2 мянган га уһалагдадаг ба 3,1 мянган га хатаагдаһан газар, 52 мянган малай байра, 15 мянган тонно силосэй ба 60,5 мянган кубометр сенажай траншейнүүд ашаглалгада оруулагдаха.

Промышленна предприятинууд болон эмхинүүдэй хамһабариин хүдөө ажахынууд саашадаа хүгжөөгдөө. 1 мянган тонноһоо дээшэ мяхан, 2,0 мянган тонно һү, 1,1 миллион шахуу үндэгэ, 1,7 мянган тонно хартаабха. 350 тонно овощ тэдэнээр үйлэдбэрилһэн байна. Хубиин хамһабариин ажахынууд, мүн тэрэшэлэн хамтын саад болон огород эрхилэгшэд эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэгжүүлгэдэ хубитаяа оруулна.

Хүдөө ажахын продукци болбосоруулха талаар агропромышленна комплексын предприятинууд эдеэ хоолой продукцинуудые үйлэдбэрилхэ түсэбөө гол түлэб дүүргээ.

Транспортын эмхи зургаануудай хүдэлмэриһөө арадай ажахын һалбаринуудай ажал ябуулга ехэтэ дулдыдадаг. ВСЖД-гэй Улаан-Үдын отделени хүнүүдые ба ашаа зөөхэ түсэбөө дүүргээ. Гэбэшье тэрэнэй хүдэлмэридэ горитой дутуу дунданууд бии байһан зандаа.

Вагонууд дуталдана. Вагонуудай һаатаха ушар нормоһоо ехэ. «Бурятавтотранс» нэгэдэлэй технико-ашаглалгын гол дүнгүүд 1980 оной хэмжээндэ байһан зандаа. Автобусуудай эбдэрхэ ушарнууд олошороо.

Мүнөө жэлдэ капитальна һомололтонуудай хэмжээн хэдэн арбаад миллион шахуу түхэриг болоо. Тиихэдэ миллион түхэригэй гол фондонууд ашаглалгада оруулагдаха. Энэнь республикын үйлэдбэриин хүсэ шадалые нилээд дээшэлүүлхэ юм.

Түмэр замай, тэрэ тоодо БАМ-ай Буряадай участок дээрэхи барилгые онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Байгал-Амарай түмэр замаар поезднуудай болзорһоо урид ябадаг болоһондо энэ гайхамшагта үйлэ хэрэг туһа нэмэри болоһон байгаа.

Зүгөөр барилгын зарим гол эмхинүүдэй хэрэг байдал һайжараагүй гээд тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тэрээнһээ байтагай «Главбурятстрой» барилгын продукциин талаар арбан нэгэ һарын түсэб ойроол 45 процент, харин «Бурятцелинстрой» трест 52 процент дүүргэһэн байна. Эдэ эмхинүүдэй өөһэдынь хүсөөр хэгдэһэн подрядна хүдэлмэриин хэмжээн нёдондо жэлэй энэ хугасаатай сасуулхада, түс тустаа 97 ба 94 процент болоно.

Энээнэй эсэстэ арадай ажахын һалбаринуудай хүгжэлтэдэ шухала хэрэгтэй олохон барилгануудаар түсэб дүүргэгдэнэгүй.

Гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаанда розничнэ эд бараанай эрьесэ 3,8 процент дээшэлхэ. Эд бараанай эрьесын түсэб ехэ хүшэрөөр дүүргэгдэнэ.

Ниитэ түсэб, харин Буркоопсоюзда эд барагнай эрьесын гол түсэб дүүргэгдэнэгүй.

Зарим худалдаа наймаанай эмхинүүдэй эмхидхэлэй хүдэлмэриие хангалтагүйгөөр ябуулдаг, мүн тэрэшэлэн республиканска оптово баазануудай һулаар хүдэлдэг дээрэһээ эдэ бүгэдэ ушарна. Худалдаа наймаанай болон ниитын эдеэ хоолой материально-техническэ баазые хүгжөөхэ талаар КПСС-эй обкомой бюрогой болон республикын Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые горрайисполкомууд хангалтагүйгөөр бэелүүлнэ.

Ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха хүдэлмэриин хэмжээн 4,4 процент дээшэлжэ, 25,9 миллион, тэрэ тоодо хүдөө нютагуудта 8,2 миллион түхэриг болохо. Гэбэшье түсэб бүхы дээрээ дүүргэгдэхэгүй юм. Хүдөөгэй миил 5 район мүнөө жэлэй арбан нэгэ һарын түсэбые дүүргээ. Материальна баазын хангалтагүй байлга ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгые хүгжөөлгэдэ нүлөөлнэ. Ажаһуудалай предприятинуудые бариха, байрануудые хубаарилха талаар «1981—1985 онуудта Буряадай АССР-эй хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалгые саашадань хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй обкомой бюрогой, Министрнүүдэй Соведэй болон РСФСР-эй Минбытэй коллегиин 1981 оной августын 13-най тогтоолые олохон промышленна предприятинууд, совхозууд, колхозууд һулаар дүүргэнэ.

Түсэбтэ табан жэлэй эхинһээ хойшо прибор бүтээлгын нэгэдэлэй КБО-гой барилгые Буряадай АССР-эй Минводхоз барижа эхилээгүй. «Бурятмебель» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха ателье ашаглалгада оруулагдаагүй.

Хүдөө нютагуудтахи комплексно тушаан абалгын пунктнууд 60—70 дүрбэлжэн метр талмайтай байха аад, заримаиинь 20 дүрбэлжэн метр талмайтай. Харин колхоз, совхозуудай 26 түб буусануудта иимэ пунктнууд огто үгы.

Байгаали хамгаалха хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдээ. Городой сэбэрлэлгын барилгануудта сүүдхэ соо 25 мянган кубометр уһа сэбэрлэхэ городой сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүд ашаглалгада оруулагдаа.

Арадай ажахын мүнөө жэлэй хүгжэлтын уридшалан хэгдэһэн дүнгүүд иимэ байна.

Республикын экономикын хүгжэлтэдэ түйлагдаһан зарим һайн дүнгүүдэй хажуугаар шууд шиидхэгдэхэ зэргэтэй горитой дутуу дунданууд бии гэжэ тэдэнэр гэршэлнэ. Өөһэдынгөө арга боломжонуудта хүрэхэгүйгөөр хүдэлдэг, түсэбүүд болон абаһан социалис уялгануудаа дүүргэдэггүй предприятинууд болон эмхи зургаанууд үшөө бии гэжэ дүнгүүд харуулна. Эзэн буса ябадалһаа уламжалан хүдэлмэриин саг ба материальна нөөсэнүүд гээгдэнэ.

БУРЯАДАЙ АССР-эй 1985 ОНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКА БОЛОН СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЫН ГОЛ ЗОРИЛГОНУУД

Нүхэд депутадууд! 1985 он хадаа ниитын үйлэдбэридэ гүнзэгы ехэ хубилалтануудые оруулха зэргэтэй арбан хоёрдохи түсэбтэ табан жэлэй базова жэл болохо. Үйлэдбэриин эршэ түгэс хүгжэлтые хурдадхалгада, үйлэдбэриин ба эрдэм, техникын арга шадалые, ажахы доторой нөөсэнүүдые эгээл өхээр хэрэглэлгэдэ, түрүү дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэлгэдэ 1985 оной түсэб шэглүүлэгдэнэ.

Промышленна ба хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилхэ, капитальна барилга хэхэ даабаринууд 1985 оной түсэбөөр хараалагдаа.

Үйлэдбэриин ашаг үрын ургалтын шухала эрхэ нүхэсэл болодог тулань түүхэй эдүүдые, түлишын-элшэ хүсэнэй болон материальна нөөсэнүүдые алмалгада түсэб дотор ехэ анхарал хандуулагдана. Ашаг үрэтэй түүхэй эдүүдые, материалнуудые, нөөсэнүүдые алмадаг арга технологи хэрэглэхэ талаар даабаринуудые, гаргашалгын түрүү аргануудые республикын министерствэнүүд болон албан зургаанууд зохёожо, нэгэдэлнүүд, предприятинууд, колхоз, совхозууд тэдэниие жэншэдгүй дүүргэхэ зэргэтэй.

Жэлэй туршада хоёр үдэр соо алмагдаһан материалнууд, түүхэй эд болон түлишөөр хүдэлхэ гэһэн ороной үйлэдбэриин түрүү коллективүүдэй үүсхэл республика доторнай үргэнөөр дэмжэгдэхэ зэргэтэй.

Орон дотор экономическа туршалга үнгэргэлгэдэ ерэхэ жэл шэнэ шата болохо юм. Манай республика дотор туршалгын эрхэ байдалда «Электромашина» заводһоо гадна «Теплоприбор» заводой ба «Байкалрыбпром» нэгэдэлэй коллективүүд хүдэлхэ байна.

Республикын экономикые хүгжөөхэ талаар түсэб дотор хараалагдаһан даабаринууд арадай һуудал байдалые болон соёлой-ажаһуудалай хэмжээе саашадань һайжаруулгые хангаха.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

Промышленна үйлэдбэри 2,3 процент дээшэлүүлэгдэхээр түсэбөөр хараалагдана.

Түлишын-элшэ хүсэнэй комплексын һалбаринууд саашадаа хүгжөөгдэхэ. Жэшээлбэл, электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгэ 4,5 процент ургаха гэхэ гү, али 224 миллион киловатт-час болохо, нүүрһэ олзоборилго 35 мянган тонноор дээшэлхэ.

Ой модоной, модо болбосоруулгын ба целлюлозно-саарһанай промышленностьда, модо бүри һайнаар болбосоруулха талаар хүдэлмэри үнгэргэгдэхөөр хараалагдана. Сэлэнгын целлюлозно-картонно комбинадта целлюлозо үйлэдбэрилгэ 1984 ондо хүлеэгдэһэнһөө 27,5 мянган тонноор, харин картон 40,7 мянган тонноор дээшэлхэ зэргэтэй.

Ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэдэ, материальна болон түлишын-элшэ хүсэнэй нөөсэнүүдые бодомжотой зүбөөр хэрэглэлгэдэ туһа нэмэри болодог хэрэгсэл зүйлнүүд ба приборнуудай техническэ хэмжээе саашадань һайжаруулгада машина бүтээлгын предприятинуудта шухала анхарал хандуулагдана.

1985 ондо арадай хэрэглэмжын эд товарнууд ехээр үйлэдбэрилэгдэхөөр, шанарынь һайжаруулагдахаар, ассортиментнь үргэдхэгдэхөөр хараалагдана. Ерэхэ жэлдэ 691 миллион түхэригэй арадай хэрэглэмжын эд товарнууд үйлэдбэрилэгдэхэ зэргэтэй. Энэнь мүнөө жэлдэ үйлэдбэрилэгдэһэнһөө 15 миллион түхэригөөр ехэ болоно.

Жэшээнь, нооһон бүдүүдые үйлэдбэрилгэ 49 мянган дүрбэлжэн метрээр, гадар ба дотор нэхэмэл хубсаһа—600 мянган хэһэгээр, кондитерска зүйлнүүд—2910 тонноор, үрэ жэмэсэй-овощой консервэнүүд 500 мянган условно баанхаар ба зарим бусад түхэлэй продукци үйлэдбэрилгэ дээшэлүүлэгдэхэ ёһотой.

66,5 миллион түхэригэй соёлой-ажаһуудалай болон ажахын хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилэгдэхэ. Энэнь 1984 онойхиһоо 8,8 процент ехэ болоно. Тиихэдэ мебель бүтээлгэ 1342 мянган түхэригөөр ехэдхэгдэжэ, избёосхо ба цемент үйлэдбэрилгын хэмжээн нилээд ургаха.

Республикын Министрнүүдэй Соведтэ мэдэлтэй промышленностиин талаар промышленна продукци үйлэдбэрилгын түсэб 119439 мянган түхэриг хэмжээтэйгээр тодорхойлхо гэжэ дурадхагдана. Энэнь 1984 онойхиһоо 3640 мянган түхэригөөр ехэ болоно. Хүнгэн промышленностиин министерствын талаар оёмол зүйлнүүдые үйлэдбэрилгын хэмжээн 1,5 миллион түхэригөөр, гадар ба дотор нэхэмэл хубсаһа — 490 мянган түхэригөөр, эмаль хушалтатай амһарта — 150 мянган түхэригөөр дээшэлүүлэгдэхээр хараалагдана.

Эдеэ хоолой промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд хилээмэ болон хилээмэ-бүүлхын зүйлнүүдые үйлэдбэрилгые 600 тонноор, кондитерска зүйлнүүдые — 13 тонноор, блинын гурил — 150 тонноор, минеральна уһа 600 мянган бүтылхээр дээшэлүүлхэ ёһотой.

Зарим зүйлэй эд хэрэгсэлнүүдэй ассортимент үргэдхэгдэхөөр хараалагдана. Жэшээлбэл, кондитерска зүйлнүүдтэ хэрэгтэй хуурай концентрат, виноградай архи үйлэдбэрилгэ эмхидхэгдэхэ байна.

«Ой модоной нөөсэнүүдые хэрэглэлгые һайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолой үндэһөөр бэлэдхэгдэдэг модые бүри һайнаар хэрэглэжэ, үйлэдбэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ гэжэ түлишын промышленностиин министерствэдэ түсэблэгдэнэ. Дабаан-Горхоной шулуун нүүрһэнэй уурхайда нүүрһэ олзоборилгын хэмжээн 26 мянган тоннодо хүргэгдэхэ, харин Бэшүүрэй районой Охин-Булагай уурхайн туршалга-ашаглалгын уурхайда 10 мянган тонно нүүрһэн малтагдахаар хараалагдана.

Ой модоной ажахын министерствээр үйлэдбэриин хэмжээн мүнөө жэлэй хэмжээгээр тогтоогдохо, харин модо тарижа ургуулха хүдэлмэриин хэмжээн 8 процент ургаха болоно.

«Бурятстройматериалы» нэгэдэлээр 116 миллион хэһэг хирпиисэ үйлэдбэрилэгдэхөөр түсэбөөр хараалагдана. Харин мүнөө жэлдэ 108 миллион хэһэг хирпиисэ үйлэдбэрилэгдэхөөр хүлеэгдэнэ.

Илангаяа холын районуудай барилгануудые ханын материалнуудаар һайнаар хангадаг болохын тула «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй, Госкомсельхозтехникын, «Бурятцелинстрой», «Бурятпромжилстрой» трестнүүд, хүдөө ажахын ба гэр байрын-коммунальна ажахын министерствэнүүдэй, мүн тэрэшэлэн Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай саг зуурын ба бусад заводуудта хирпиисэ үйлэдбэрилгэ дээшэлүүлэгдэхээр хараалагдана. Үргэлжэ ханатай гэр барилгын ба түмэр бетон хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгын хэмжээн ехэдхэгдэнэ.

110 шэнэ түхэлэй зүйлнүүд ашаглагдахаар хараалагдана. Тэдэнэй дундаһаа 22-ынь Гүрэнэй шанарай тэмдэг олголгодо, 29-ниинь «Н» индексдэ оруулагдахаар табигдаха зэргэтэй.

Шэнэ техникэ ба түрүү арга технологи, ажал эмхидхэхэ жэшээтэ проектнүүдые нэбтэрүүлһэнэй ашаар үйлэдбэридэ хүдэлдэг хүнүүдэй тоо үсөөрүүлэгдэхээр, мүн продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулагдахаар хараалагдана.

АГРОПРОМЫШЛЕННА КОМПЛЕКСЫН ХҮГЖЭЛТЭ

Нүхэдүүд! Хүдөө ажахые хүгжөөхэ түсэбэй проект арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабаринуудай үндэһөөр зохёогдоһон байна.

Хүдөө ажахын продукциин хэмжээе 430 миллион түхэригтэ, тэрэ тоодо ниитын сектортэ 335 миллион түхэригтэ хүргэхөөр хараалагдана. 1984 онойхитой жэшэбэл, бүхы продукци 9 процентээр ургаха.

Колхоз, совхозуудта 547 мянган тонно ороохо тарьян, 126,9 мянган тонно хартаабха, 39,2 мянган тонно овощ, 483 мянган тонно тэжээлэй единицын бүдүүн ба шэмэтэ тэжээл үйлэдбэрилэгдэхөөр хараалагдана.

Газар тарьялан элдүүрилгын зональна гуримые саашадань нэбтэрүүлһэнэй, агротехникын ниитэ хэмжээе дээшэлүүлһэнэй үндэһөөр хүдөө ажахын ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлһэнэй ашаар ургамалай продукци үйлэдбэрилгые ехэдхэхээр хараалагдана.

Газар тарьялангые шанаржуулан һайжаруулха удаан болзорой программа тухай КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр ургасын продукци үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ шухала нүхэсэл болоһон уһалууриин ба хатаагдаһан газарые хэрэглэлгын ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ онсо анхарал хандуулагдана.

Республикын Хүдөө ажахын министерство, Мелиорациин ба уһанай ажахын министерство шанаржуулан һайжаруулагдаһан газар дээрэ хүдөө ажахын эгээл ашаг үрэ ехэтэй ургамалнуудые тариха түрүү технологи нэбтэрүүлхэ, эдэ газар дээрэһээ продукци үйлэдбэрилэн абалгые эрид дээшэлүүлхэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ байна. Малай тэжээл үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ гээшэ шанаржуулагдаһан газарай гол зорилго болохо ёһотой.

Уһалууриин ба хатаагдаһан газар дээрэ бүдүүн ба шэмэтэ тэжээл үйлэдбэрилгые 134 мянган тонно тэжээлэй единицэдэ гэхэ гү, али ниитэ үйлэдбэридэ 31 процентдэ хүргэхэ.

Тэжээлэй нөөсэнүүдые үргэдхэлгэдэ донник болон рапсын, тэжээлэй корнеплодуудай талмайе үргэдхэхэ гээшэ шухала удха шанартай байна. Доннигой — 10,3 мянган гектарта, рапсын — 15 мянган, тэжээлэй корнеплодуудай таригдаха талмайе 10 мянган гектарта хүргэхөөр хараалагдана. Энээнэй тула хүдөө ажахын органууд эдэ ургамалнуудай үрэһэ бэдэржэ олохо, мүн тусхай шэглэлтэй бригадануудые эмхидхэхэ, тэжээлэй корнеплодуудые тарижа ургуулха хэмжээнүүдые абаха, һурагшадай бригадануудые, һүнэй фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдые энэ ажалда үргэнөөр элсүүлэн хабаадуулха зэргэтэй.

Газар тарьялангые саашадань шанаржуулан һайжаруулха талаар 25 мянган гектарта культуртехническэ хүдэлмэри хэхээр, уһалууриин 4,4 мянган гектарай хатаагдаһан 3 мянган гектарай шэнэ талмайе ашаглалгада оруулхаар, 3,6 мянган гектарай талмайе уһгаар һайса хангаха зорилготойгоор хүдэлжэ байгаа уһалууриин түхеэрэлгэнүүдые һэльбэн шэнэлхээр хараалагдана.

(Эхин. Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

Буряадай АССР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй арбан нэгэдэхи сесс

БУРЯАДАЙ АССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЫН ОРЛОГШО, РЕСПУБЛИКЫН ГОСПЛАНАЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ ДЕПУТАТ В. П. УБЕЕВЭЙ ЭЛИДХЭЛҺЭ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

1984 ондо бэелүүлэгдэхээр хараалагдаһан хэмжээнтэй жэшэбэл, түсэбэй проект дотор ниитын сектортэ адууһа мал болон шубуудые —7,7, һү—7,3, үндэгэ — 10, 8, нооһо—үйлэдбэрилгые 13,8 процентээр дээшэлүүлхые хараалагдана. Тиихэдэ эбэртэ бодо малай — 1,6, тэрэ тоодо үнеэдэй тоо толгой 2 процентээр олошоруулагдаха байна. Хонид болон гахайнуудай ниитэ тоо 1984 оной һүүл багай хэмжээндэ үлөөгдэхэ, гэбэшье эхэ хонидой тоо — 2, эхэ гахайнуудай тоо 5 процентээр олошоруулагдахаар хараалагдана.

Тиигэжэ адууһа малай ба шубуудай ашаг шэмые дээшэлүүлһэнэй ашаар мал ажалда продукци үйлэдбэрилгэ ехэдхэгдэхэ ёһотой. Колхоз, совхозуудта һаамхай үнеэн бүриһөө һү һаалгын дунда зэргын хэмжээе 1800 килограммда, гүрэндэ тушаагдаһан эбэртэ бодо малай шэгнүүрые — 340, хонидой —37, гахайн шэгнүүрые 95 килограммһаа бага бэшэ байхаар, хонин бүриһөө нооһо хайшалалгые 3,4 килограммда хүргэхөөр, үндэгэлдэг тахяа бүхэнһөө дунда зэргээр 224 үндэгэ абахаар түсэблэгдэнэ.

Мал ажалай продукци үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ хараа түсэб айхабтар ехэ байна. Нэн түрүүн малай үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэлгэһөө тэрэниие дүүргэлгэ дулдыдаха. Республикын Хүдөө ажахын министерство, «Бурятплодоовощхоз» нэгэдэл, «Птицепром» трест, районуудай совет болон хүдөө ажахын органууд үбэлжэлгын үедэ малай ашаг шэмые доошолуулхагүйн тула бүхы хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ юм.

Хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгые хараалагдаһан хэмжээнүүд гүрэндэ худалдалгын түсэбые дүүргэхэ арга олгохо юм. Ургамалай продукци гүрэндэ худалдалгын хэмжээнүүд табан жэлэй түсэбөөр тодорхойлогдонхой, харин адууһа мал болон шубуудай талаар эдэ хэмжээнүүд 1984 онойхидо орходоо—7, һү—3, үндэгэ—9, нооһо үйлэдбэрилгэ 14 процентээр ургаха байна.

1984 онойхитой жэшэбэл, эбэртэ бодо малай — 6, гахайнуудай — 8 процентээр, адуу моридой тоо 1,5 дахин олошоруулагдаха байна.

Предприятинуудай ба эмхинүүдэй хамһабариин хүдөө ажахынуудта 1320 тонно мяха, 2150 тонно һү, 1 миллион 300 мянган үндэгэ, 2330 тонно хартаабха, 715 тонно овощ үйлэдбэрилэгдэхөөр түсэблэгдэнэ. 1984 онойхитой сасуулбал, мяха —10, һү—5, үндэгэ—16, хартаабха —37 процентээр, овощ үйлэдбэрилгэ 2 дахин дээшэлүүлэгдэхэ юм.

Гэбэшье манайда хамһабариин хүдөө ажахынуудые хүгжөөлгын хэмжээн Эдеэ хоолой программа дотор табигдаһан зорилгонуудта хүрэнэгүй, манай арга боломжонуудһаа хангалтагүй доогуур байһаар.

Ажалша коллективүүдтэ шухала хэрэгтэй хамһабариин хүдөө ажахын хэдэн объектнүүдэй барилга хангалтагүй удаанаар хэгдэнэ. Жэшээнь, Гусиноозерско ГРЭС-тэ тепличнопарнигай ажахын барилгада 929 мянган түхэригэй хүдэлмэри хэгдээ. Энэнь сметээр хараалагдаһан бүхы үнэ сэнгэй оройдоол 50 процентнь болоно.

ТРАНСПОРТ БА ХЭЛХЕЭ ХОЛБООН

1985 оной түсэбэй проектээр түмэр замай Улаан-Үдын отделенидэ ашаа тээлгые—2, ашаа зөөлгые —7, пассажирнуудые зөөлгые 3,2 процентээр үргэдхэхөөр хараална. Тиигэжэ ашаа зөөлгэ нилээд үргэдхэгдэхэ юм.

Ашаа тээхэ, буулгаха хүдэлмэриие оньһожоруулһанай, ашаа тээхэ ба буулгаха талмайе үргэдхэһэнэй ашаар поезднуудай харгы замуудта вагонуудай һаатан зогсолгые хорооходоор түсэблэгдэнэ.

Поезднуудай шэгнүүрые нэмээһэнэй, мүн гол ба эрьесын деподо локомотивуудай зогсолгые хорооһоной ашаар локомотивуудай ажалай бүтээсэ дээшэлүүлэгдэхэ байна.

1985 ондо «Бурятавтотранс» нэгэдэлдэ ашаа зөөлгын хэмжээе — 1,8, ашаанай эрьесые —3, пассажирнуудые зөөлгые 2,4 процент дээшэлүүлхээр хараалагдана.

Союзна удхатай рейсүүдые үргэдхэһэнэй ашаар Улаан-Үдын авиапредприятида пассажирнуудые зөөлгэ 1,4 процентээр үргэдхэгдэхэ, харин БАМ дээгүүр поезднуудай ябадаг болоһонһоо уламжалан, ашаа болон почто зөөлгын хэмжээн хороогдохо байна.

Улаан-Үдын гол мүрэнэй порт ашаа болон хүнүүдые зөөлгын хэмжээе үргэдхэхые түсэблэнэ.

Автомобильна харгы замуудые хүгжөөлгэдэ 30 миллион түхэригэй мүнгэ зөөри һомологдохоор хараалагдана гэхэ гү, али байгша оной хэмжээнһээ 5,3 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ байна. 105 километр утатай автомобильна харгы ашаглалгада оруулагдаха юм.

Городой телефонно станцинуудай хэмжээн 35 мянган номерто, хүдөөгэй телефонно станцинуудай хэмжээн 33 номерто хүргэгдэхэ, 12 мянган шэнэ радиоточко тодхогдохо, хото городууд хоорондын телефонно станцинуудай лининүүдтэ телефоной холбоон 10 мянган километрээр үргэдхэгдэхэ. Тиигэжэ хото городто, мүн городууд хоорондын холбоо тогтоодог телефонно станцинуудай хүдэлмэри улам һайжаруулагдаха байна.

КАПИТАЛЬНА БАРИЛГА

1985 ондо капитальна барилга саашадаа дээшэлүүлэгдэхээр хараалагдана.

БАМ-ай гол түмэр зам табиха хүдэлмэриин дүүргэгдэжэ, тэрэниие барилгада гаргашалагдаха һомололгонуудай бага болгогдоошье һаань, бүхы дээрээ республика доторнай капитальна һомололгонууд дээшэлүүлэгдэхэ юм.

Республикын арадай ажахын бүхы һалбаринуудые хүгжөөлгын үндэһэ һуури табихын, ниитэ гүрэн түрын ехэ удха шанартай промышленна томо ехэ объектнүүдые барилгые үргэлжэлүүлхын тула 1985 ондо капитальна һомололгонууд нилээд үргэдхэгдэхөөр хараалагдана.

Жэшээнь, Гусиноозерско ГРЭС-эй хоёрдохи ээлжээнэй, Улаан-Үдын 2-дохи ТЭЦ-эй, Түгнын нүүрһэнэй уурхайн ба бусад предприятинуудай барилгада гаргашалагдаха капитальна һомололгонуудай хэмжээн нилээд үргэдхэгдэхэ байна.

«Теплоприбор», локомотив-вагон заһабарилгын заводуудые, Сэлэнгын целлюлозно-картоной, нарин сэмбын комбинадуудые, мүн бусад зарим предприятинуудые һэльбэн шэнэлхэ, үргэдхэхэ хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэхэ юм.

Байрын гэр барилгада мүнгэ һомололгые 12,7 миллион, юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудые барилгада 2,4 миллион, элүүрые хамгаалгын объектнүүдые барилгада мүнгэ һомололгые 3,9 миллион түхэригөөр дээшэлүүлхые хараалагдана.

Республикын Министрнүүдэй Соведэй объектнүүдые барилгада 44, 54 миллион түхэриг һомологдохо байна. Энэнь 1984 ондо ашаглагдахаар хараалагдажа байһанһаа 43 процентээр үлүү ехэ юм.

Жэшээнь, нютагай промышленностьда 1,09 миллион түхэриг һомологдоно. Эдэ бүхы мүнгэ зөөри үйлэдбэриин оёдолой «Туяана» нэгэдэлэй бэлэдхэлэй эсхэлгын цехые Улаан-Үдэ хотодо барилгые дүүргэлгэдэ, хүдэлжэ байгаа предприятинуудые техническэ талаарнь зэбсэгжүүлгэдэ гаргашалагдаха.

Агаарай транспортдо капитальна һомололгонуудай лимит 600 мянган түхэриг болоно. Энэнь Нижнеангарск һууринда аэровокзалай барилгые үргэлжэлүүлхэ хэрэгтэ гаргашалагдаха.

Железнодорожно районой АТС-эй байшанда хөөрэлдэлгын пунктын байшангые холбожо барилгада, Улаан-Үдэ хотодо «Союзпечать» агентствын байшангай барилгые дүүргэлгэдэ 260 мянган түхэриг һомологдохоор хараалагдаа.

Хүн зоной ажаһуудалые хангаха талаар һомологдоһон 350 мянган түхэриг Улаан-Үдэ хотын 1-дэхи баниие һэльбэн шэнэдхэлгэдэ, түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдые худалдажа абалгада гаргашалагдаха юм.

Союзна болон республиканска министерствэнүүдэй, албан зургаануудай хубиин хабаадалгые хараада абажа, 20,86 миллион түхэриг байрын гэрнүүдые барилгада һомологдохо байна. Энэ мүнгэ зөөрөөр дүн хамта 69,21 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд ашаглалгада оруулагдахаар түсэблэгдэнэ.

Хяагтын-Адагай интернат байшангай барилга үргэлжэлүүлэгдэхэ юм. Коммунальна барилгада сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдые, уһанай хоолой соргонуудые, Улаан-Үдэ хотодо гостиница, Сэлэнгэ мүрэн дээгүүр хүүргэ барилгые үргэлжэлүүлгэдэ, 30-дахи коллекторэй болон тэрэнэй канализационно бүлүүрэй станцинуудые барилгые, Гэр байрын-коммунальна ажахын министерствын ГПТУ-гай барилгые түгэсхэлгэдэ 9,4 миллион түхэриг гаргашалагдаха байна.

1985 ондо 5,8 километр утатай уһанай хоолой сорго, 7,2 километр утатай коллектор, 102 мянган кубометр хүсэтэй канализационно бүлүүрэй станцинууд, Гэр байрын-коммунальна ажахын министерствын 600 хүнэй һууритай ГПТУ баригдажа, ашаглалгада оруулагдахаар хараалагдана.

Һургуулинуудай, хүүгэдэй саадуудай ба арадай гэгээрэлэй бусад объектнүүдэй материально-техническэ баазые бэхижүүлхэ талаар 4,88 миллион түхэриг һомологдохо. Энэ мүнгэ зөөрөөр 1928 һууритай юрэнхы эрдэмэй һургуулинууд, 140 һууритай хүүгэдэй саад ашаглалгада оруулагдахаар түсэблэгдэнэ. Хурамхаан тосхондо һургуулиин, Петропавловка тосхоной һургуулида холбоо байшангай, Гусиноозерск хотодохи Набережнэ һууринда һургуули, Нижнеангарск тосхондо хүүгэдэй саадай барилга дүүргэгдэхээр, Улаан-Үдэ хотодо Пионернүүдэй байшангай, Нарһата тосхоной һургуулиин барилга үргэлжэлүүлэгдэхээр хараалагдана.

Элүүрые хамгаалгын объектнүүдые барилгада 4,5 миллион түхэриг һомологдохоор түсэблэгдэнэ. Улаан-Үдэ хотодо психиатрическа больницын үлөөшэ 200 орон дэбдихэртэй хубииень ашаглалгада оруулхаар, Хэжэнгэ тосхондо больницын, Баргажан тосхондо хирургическа корпусой, Сэлэнгын районой Сэлэн-Дүүмэ һууринда больницын, Улаан-Үдэдэ нарайлалгын байшангай барилга үргэлжэлүүлэгдэхээр хараалагдана.

Бусад һалбаринуудые 1,96 миллион түхэригэй капитальна һомололгонууд түсэблэгдэнхэй. Энэ мүнгэ зөөри партиин Хойто-Байгалай горкомой ба городской гүйсэдхэхэ комитедэй байшан болон бусад барилгануудые хэлгэдэ гаргашалагдаха.

СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЭ БА АРАД ЗОНОЙ ҺУУДАЛ БАЙДАЛЫЕ УЛАМ ҺАЙЖАРУУЛГА

Нүхэд депутадууд! Республикын экономико саашадань хүгжөөлгэ хүн зоной материальна ба оюун ухаанай эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангахын тула бүри үргэн ехэ арга боломжонуудые нээнэ.

1984 онойхитой жэшэбэл, 1985 ондо хүн зоной мүнгэн ашаг олзо 3,5 процентээр ургаха байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагшадта хэгдэдэг хүнгэлэлтэнүүд үргэдхэгдэхэ, колхознигуудай пенсиин эгээл доодо хэмжээн, мүн арба гаран жэлэй урда тээ амаралтада гараһан хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай пенсинүүд ехэдхэгдэжэ эхилхэ юм. Багшанарай салин хүлһэн дээшэлүүлэгдэхэ байна.

1985 ондо гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаанай рознично эд бараанай эрьесэ 1231 миллион түхэригэй хэмжээгээр тодорхойлогдоо. Энэнь байгша оной хэмжээнһээ 5,1 процентээр үлүү ехэ болохо.

Магазинуудай сеть 3,9 мянган дүрбэлжэн метрээр, ниитын эдеэ хоолой эмхи зургаануудай талмай 1,16 мянган хүнэй һуурияар үргэдхэгдэхөөр түсэблэгдэнэ.

Худалдаа наймаанай эмхи зургаануудые эд товарай нөөсэнүүдээр бүри гүйсэд хангахын, хүн зоной мүнгэн ашаг олзо ба гаргашануудые һайнаар тэнсүүрилхын тула министерствэнүүд болон албан зургаанууд арадай хэрэглэмжын, соёлой-ажаһуудалай ба ажахын шэглэлэй эд бараа ехээр үйлэдбэрилхэ хэмжээнүүдые абажа байнхай. Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ талаар 1985 оной түсэбэй проектдэ министерствэнүүдһээ нэмэлтэ даабаринууд «Электромашина», шэлэй, архиин заводуудта, «Забайкаллес», кондитерскэ нэгэдэлнүүдтэ, һүнэй промышленностьда үгтэбэ. Эдэнь 10,9 миллион түхэригэй хэмжээнэй гэхэ гү, али арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгын ниитэ хэмжээнэй 1,6 процент болоно. Үйлэдбэриин хүсэнүүдые һайнаар хэрэглэһэнэй, материальна нөөсэнүүдые гамтайгаар ашаглаһанай, нютагай, мүн хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ түүхэй эдүүдые, материалнуудые элсүүлэн табиһанай ашаар арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ нэмэлтэ нөөсэнүүдые бэдэрхэ хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэхэ байна.

Хүн зоной ажаһуудал хангалгын албанай хэмжээн 6,6 процентээр ургажа, 27,6 миллион түхэригтэ, тэрэ тоодо хүдөө нютагуудта 5,5 процентһээ бага бэшээр дээшэлжэ, 865 миллион түхэригтэ хүрэхэ байна. Хүн бүхэнэй хүртэсэдэ ажаһуудал хангалгын талаар республикамнай федерациин дундуур хэмжээнһээ гээгдэжэ ябана. Илангаяа хүдөө нютагта ехэ гээгдэлдэ оронхойбди. Республикын Хүдөө ажахын, Хүн зоной һуудал байдалые хангалгын министерствэнүүд, олохон районуудай гүйсэдхэхэ комитедүүд арад зоной ажаһуудалые һайжаруулха хэрэгые хүгжөөлгэдэ горитой анхаралаа хандуулха зэргэтэй. Республика доторнай энэ үрэ дүнгэй 26—27 түхэриг болодог һаань, Яруунын, Хэжэнгын, Хурамхаанай районуудта хүн бүхэнэй хүртэсэдэ ажаһуудал хангалгын хэмжээнэй оройдоол 12—13 түхэригтэ хүрэдэг байһаниинь гайхалтай.

400 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд баригдажа, ашаглалгада оруулагдахаар хараалагдана. Энэнь 40 мянган хүнэй гэр байра һайжаруулха арга олгохо байна. Кооперативна ба хубиин аргаар байрын гэрнүүдые барилгын хэмжээн үргэдхэгдэхэ. ЖСК-гай мүнгэ зөөрөөр түсэбөөр 12 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд ашаглалгада оруулагдаха. Хубиин байрын гэрнүүдые барилгые хүгжөөхэ талаар Бэшүүрэй болон Захааминай районно гүйсэдхэхэ комитедүүд һайн үрэ дүнгүүдые түйланхай. Тэдэнэй дүй дүршэлые республикын бусад районуудта дэлгэрүүлхэ шухала. Республикын Министрнүүдэй Соведэй наяхан абаһан тогтоолоор энэ хэрэгые һайжаруулха хэмжээнүүд тодорхойлогдоо һэн.

Арадай гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалгын ба соёлой эмхи зургаануудые үргэдхэхые түсэб дотор хараална. Бүхы зүйлэй һомололгонуудай ашаар 3,5 мянган хүнэй һууритай һургуулида ороодүй үхибүүдэй эмхи зургаанууд, 4,6 мянган һууритай юрэнхы эрдэмэй һургуулинууд, 380 оро дэбдихэртэй больницанууд, халаандаа 350 хүнэй бэеын элүүрые шалгаха аргатай поликлиникэнүүд, хүдөө нютагуудта 1380 хүнэй һууритай клубууд, 480 һууритай пионерэй лагерьнууд баригдажа, ашаглалгада оруулагдаха.

Юрэнхы эрдэмэй ба мэргэжэлэй һургуулиие хубилган шэнэлэлгые бэелүүлхэ хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэхэ байна. Республикын колхоз, совхозуудта ажалай ба амаралтын лагерьнууд олошоруулагдаха юм.

Коммунис субботнигуудһаа 3,08 миллион түхэригэй хэмжээнэй мүнгэ зөөри элсүүлэн гаргашалхаар түсэб дотор хараалагданхай.

1984 оной апрель һарада үнгэргэгдэһэн коммунис субботнигой үдэр манай республикын ажалшадай олоһон 1 миллионһоо дээшэ түхэригэй бүхы мүнгэ зөөри 1104 хүнэй һууритай Хурамхаанай һургуулиин байшангые б ашаглалгада оруулхын һомологдохо байна. Эн хала зорилгые бэелүүлх ла бүхы хэмжээнүүды соогоо абаха гээшэ Хур най районой партийна, организацинуудай, «Бурятцелин трестын, мүн респуб Гэгээрэлэй министерствы уялга болоно.

Бүхэсоюзна коммунис ботнигһоо ороһон мүнг риһөө Улаан-Үдын нар гын байшангай барилгы гэлжэлүүлгэдэ 1 милли хэриг, мүн Нижнеангарс хондо 140 хүнэй һу хүүгэдэй саадай барилг рэниие ашаглалгада ор гада 710 мянган түхэр мологдохоор хараалагд

Шэнэ жэлдэ хэлхэ бооe, радио-дамжуулга телевидениие саашадан жөөхэ хүдэлмэри ү лүүлэгдэхэ байна.

Мүнөө үедэ респу хүн зоной 92 процент гэдэхи программын те онно дамжуулганууды рин 56 процентнь хоёр рамма харана.

Дээдэ ба тусхай дун гуулитай 8 мянга шаху гэжэлтэд, 11,7 мянган шадабаритай хүдэлмэ эдэнэй 8,6 мянганиинь ческэ мэргэжэлэй уч нуудые дүүргэшэд ликын арадай ажахы дэлхөөр эльгээгдэхэ ба

БАЙГААЛИИЕ ХАМГААЛГА

Түсэбэй проектээр байгаалиие хамгаалгын хэмжээ ябуулганууд, тэрэниие гамтайгаар ашаглалгада 22 миллион түхэриг гаргашалагдахаар хараалагдана. Энэнь 1984 онойхиһоо 25,7 процентээр үлүү ехэ байна.

Уһанай нөөсэнүүдые хамгаалгада, гамтай һайнаар хэрэглэлгэдэ — 14,6 миллион, газарые хамгаалга ба эзэн ёһоор хэрэглэлгэдэ (мелиорациһаа гадна) — 5,11 миллион, загаһанай нөөсэнүүдые арьбадхалгада 1,34 миллион түхэриг гаргашалагдахаар хараалагдана.

«Байгал нуурай оршондохи байгаалиин баялигуудые саашадань хамгаалха, гамтайгаар хэрэглэхэ хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолоор хараалагдаһанай ёһоор, Улаан-Үдэ хотын Железнодорожно райондо 30-дахи канализационно коллектор, бүлүүрэй гурбан станци барижа, ашаглалгада оруулхаар түсэблэгдөө.

* * *

Нүхэд депутадууд! Түсэбтэ табан жэлэй түгэсхэхы жэл хадаа КПСС-эй XXVII съездэдэ эдэбхитэйгээр бэлдэлгын жэл, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда совет түйлаһан илалтын 40 ойн жэл болобо.

Эдэ гайхамшагта һ нүүдые нэрэтэй солон угталгада бэлдэлгэ эх ческа ба социальна тын түсэбүүдые бэелүү лаар ажалшадай поли болон ажалай шэнэ эдэбхи бадаруулха бай дамжаггүй.

1985 оной түсэб ех шье бэелүүлэгдэмээр Ажалша коллективүүд жын түсэбүүдые, с уялгануудые абжа, т бодото хэрэгжүүлэгдэх лүүлхэ байһаниинь арс «Бидэ бултадаа габша ехэ ашаг үрэтэйгөөр жэ, шэнэ түсэбтэ таб лые бата найдамтайгаа хын тула найдамтай һуури байгуулха ёһо гэжэ нүхэр К. У. Черненко дэглээ һэн.

Областной партийна зациин хүтэлбэри до ряад ороной ажалшад оной — арбан нэгэд бан жэлэй түгэсхэхы түсэбтэ даабаринуудые татайгаар дүүргэхын т хы хүсэ шадалаа байһандань найдахыем шөөгүт.

БУРЯАДАЙ АССР-эй 1985 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕТ БА 1983 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕДЭЙ ГҮЙСЭДХЭЛ ТУХАЙ

Республикын финансын министр депутат Ч. В. ЕНДОНОВОЙ элидхэлһээ

Нүхэд депутадууд! Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет Буряадай АССР-эй 1985 оной Гүрэнэй бюджет хаража үзөөд, баталхыетнай дурадхана.

Республикымнай ажалшад ороной 1985 оной гүрэнэй түсэбэй болон бюджедэй проектнүүд тухай КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой шиидхэбэринүүдые сэдьхэлээ ханангяар угтаа. Партиин ЦК-гай Политбюрогой заседани дээрэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ дотор ороной экономикын байдал бүхы талаһаа шэнжэлэн үзэгдэжэ, партийна, совет болон ажахын органуудай, мүн арадай ажахые саашадань хүгжэлтые хангаха талаар ажалша коллективүүдэй бэелүүлхэ зорилгонууд тодорхойлогдоһон байна.

Даб дээрэ тооложо үзэһэнэй ёһоор, республикымнай 1984 оной Гүрэнэй бюджет олзо орошын талаар дүүргэгдэхэ байна.

Ажалай бүтээсые түсэбһөө гадуур дээшэлүүлхэ, үйлэдбэрилһэн продукциин өөрынь үнэ сэнгые нэмэжэ доошолуулха тухай партиин хараалһан зорилгонуудые халуунаар дэмжэн, ажалша коллективүүд патриотическа хүдэлөө үүсхэжэ, бюджедэй гүйсэдхэлдэ һайнаар нүлөөлөө.

КПСС-эй областной комитедэй бюро Буряадай АССР-эй Гүрэнэй бюджедэй проектые гол түлэб һайшааһан байна.

Буряадай АССР-эй 1985 оной Гүрэнэй бюджедэй проект орошо, гарашынгаа талаар бүхыдөө 251803 мянган түхэриг гэхэ гү, али Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй баталһан 1984 оной бюджедтэй сасуулбал, 10.9 процентээр ехэ байхаар республикын Верховно Соведэй үзэмжэдэ табина.

Республикын 1985 оной Экономическа болон социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбтэй тааралдуулан, республикын арадай ажахын саашадаа хүгжэхэ, соёл-гэгээрэлэй хэмжээе дээшэлүүлхэ, совет хүнүүдэй ажаһуудалые улам һайжаруулха хэрэгтэ гаргашалагдаха мүнгэ зөөриин хэмжээн хараада абтажа, 1985 оной бюджет зохёогдоо. 1985 ондо арадай ажахын бүхы һалбаринуудһаа оруулагдаха ашаг олзоһоо, эрьесын налогһоо, ажахын доторой нөөсэлгэнүүдые элсүүлгэһээ оруулагдаха олзо доход бюджет соо хараада абтаһан байна. Ниитын үйлэдбэриин ургалтые хангаһанай, продукциин өөрынь үнэ сэнгые доошолуулһанай үндэһөөр гүрэнэй предприятинууд ба организацинуудай олзо орошо 24,8 миллион түхэригтэ хүргэгдэхөөр хараалагдана. Тиихэдээ материально-техническэ баазые бэхижүүлхэ, үйлэдбэриие экономическа талаарнь урмашуулха хэрэгтэ зорюулхын тула олзо орошын 36 процентһээ үлүү мүнгэн предприятинууд болон организацинуудай мэдэлдэ үгтэхэ байна. Предприятинууд болон организацинууд арадай ажахые хүгжөөлгэдэ өөрынгөө мүнгэ зөөриие, мүн банкнуудһаа уриһаар абаһан мүнгэеэ зорюулха юм.

Энэ урдаа табиһан бэлэн бэшэ зорилгоёо бэелүүлхын тула республикын министерствэнүүд болон албан зургаанууд, арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомууд үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхын, хүдэлмэриин шанарые һайжаруулхын тула эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулха уялгатай. Предприяти бүхэн продукци үйлэдбэрилхэ ба худалдаха, продукци эльгээхэ, ажалай бүтээсэ, олзо орошоёо дээшэлүүлхэ, гаргашаяа бага болгохо түсэбүүдээ дүүргэхын түлөө оролдохо ёһотой.

Гэхэтэй хамта, үшөөл олон предприяти үйлэдбэриингөө түсэбүүдые, материальна, түлишын ба электрын элшэ хүсэнэй нөөсэнүүдые алмаха, үйлэдбэрилһэн продукциингаа өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха талаар түсэбтэ даабаринуудые дүүргэнэгүй.

Байгша оной 10 һарын дүнгүүдээр, республикын промышленность продукциингаа өөрынь үнэ сэнгые доошолуулха талаар түсэбтэ даабариһаа гадуур 1,5 миллион түхэриг мүнгэ үлүү гаргашалаба. «Гусиноозерская» шахта, «Бурятферммаш», «Бурятмебель», «Бурятавторемонт нэгэдэлнүүд, Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинат продукциингаа өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха түсэбөө дүүргэбэгүй.

1984 оной 10 һарын туршада предприятинууд болон арадай ажахын бусад организацинууд (хүдөө ажахыгүйгөөр) олзо оруулха түсэбөө 7,1 миллион түхэригөөр дүүргэбэгүй. Олон предприятинууд, тэрэ тоодо түлишын промышленностиин предприятинуудай 50 процентнь олзо оруулха түсэбөө дүүргэбэгүй.

Республикын олон предприятинууд ба организацинууд электрын элшэ хүсые алмаха түсэбөө дүүргэнэгүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Сэлэнгын ЦКК, Тимлюйн цементын завод, «Забайкаллес» нэгэдэл, мяханай ба һүнэй промышленностиин предприятинууд электрын элшэ хүсэ түсэбһөө үлүү ехээр гаргашалаа. Тиихэдээ 65 предприяти хэлсээнэй ёһоор продукци эльгээхэ түсэбөө дүүргэбэгүй. «Бурятстройматериалы» нэгэдэлэй, ой модоной ажахын болон эдеэ хоолой промышленностиин предприятинууд нэн түрүүн тэдэнэй тоодо оролсоно.

1985 ондо бюджедэй олзо орошын гол хубинь урдынхи мэтэ эрьесын налогһоо ородог мүнгэн байхаар хараалагдана. Энэ налогой хэмжээн 267,5 миллион түхэриг байха. Энэ мүнгэнэй 111,2 миллион түхэриг гэхэ гү, али 41,2 процентнь республикын бюджедэй орошодо оруулагдаха байна.

Үргэн хэрэглэлэй эд бараагаар хүн зониие хангаха, Гүрэнэй банкын кассова түсэб дүүргэхэ, мүнгэнэй эрьесые һайжаруулха, бюджедэй орошые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ худалдаа наймаан шухала үүргэ дүүргэдэг юм. Гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаанай организацинууд һүүлэй жэлнүүдтэ хүн зондо улам ехээр эд бараа худалдадаг болоо.

Гэхэтэй хамта худалдаа наймаае эмхидхэхэ хэрэгтэ дутагдалнууд үшөөл бии байһаар. Хэдэ хэдэн районууд болон городууд эд бараанай эрьесын түсэб дүүргэгдэнэгүй. Худалдаа наймаанай зарим организацинуудай складууд соо бии байһан эд бараагаа наймаанда гаргадаггүй ушар дайралдана.

Хүн зоной олзо доходһоо татагдадаг налог 118,1 миллион түхэриг хэмжээтэй байхаар хараалагдана. Тэрэ мүнгэнэй 88,6 миллион түхэригынь республикын бюджедтэ оруулагдаха байна.

1985 ондо гүрэнэй страхованиин түлбэриһөө 45,1 миллион түхэриг оруулагдахаар түсэблэгдэнэ.

Буряадай АССР-эй 1985 оной Гүрэнэй бюджедэй бүхы гаргашань 251803 мянган түхэриг байхаар хараалагдана. Энэ мүнгэ зөөриин ехэнхи хуби арадай ажахые хүгжөөлгэдэ, социальна болон соёлой хэмжээ ябуулганудта һомологдохо. Арад зоной үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилдэг һалбаринуудта, тэдэнэй материально-техническэ үндэһэ һуурине бэхижүүлгэдэ, эд бараанай шанарые һайжаруулгада, ассортиментыень олошоруулгада, эдеэ хоолой болон нютагай промышленностиие хүгжөөлгэдэ ехэ мүнгэн зорюулагдаха болоно.

Нютагай ажахынуудые хүгжөөлгэдэ бүхы дээрээ 97,7 миллион түхэриг, тэрэ тоодо бюджедһээ 64,3 миллион түхэриг гаргашалагдахаар хараалагдана. Экономическа урмашуулгын фонднууд ниитын үйлэдбэриие, ашаг үрыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэ удха шанартай гээшэ. Тиимэһээ министерствэнүүд, албан зургаанууд болон предприятинуудта тиимэ фонднуудые бии болгохо зорилготойгоор 6,6 миллион түхэриг үгэхөөр түсэблэнэбди.

Эдеэ хоолой болон нютагай промышленностиин министерствэнүүдэй, предприятинуудай материально-техническэ үндэһэ һуурииие бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ мүнгэн гаргашалагдаха. Тиигэжэ арад зоной үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгын хэмжээе дээшэлүүлхэ зорилго табигдана. Гэбэшье, арад зоной үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилхэ талаар байгша оной 11 һарын түсэб оройдоол 98,7 процент дүүргэгдээд байна. Жэшээлхэдэ, «Бурятферммаш» нэгэдэл түсэбөө 35 процент, шэлэй завод 81 процент, локомотив-вагон заһабарилгын завод 75 процент дүүргээ гэхэ мэтэ. Үргэн хэрэглэлэй зарим эд бараанай шанар муу байһаар.

Арадай ажахын шухала һалбаринууд болохо — транспорт, харгы зам барилгын ба заһабарилгын организацинуудта, мүн ажаһуудалай-коммунальна ажахынууд хүн зониие хангалгын предприятинуудые хүгжөөлгэдэ нилээд ехэ мүнгэ зөөриин һомологдохо байһаниинь элитэ. Илангаяа городуудта, райснуудай түб һууринууд болон хүдэлмэришэдэй тосхонуудта гэр байрануудые, бусад объектнүүдые олоор бариха, болбосон түхэлтэй болгохо гэжэ хараалагдана. Жэшээлхэдэ, 1985 ондо гэр байрын-коммунальна ажахын предприятинуудые хүгжөөлгэдэ бюджедһээ 31 миллион түхэриг, городууд ба районуудай түбүүд, хүдэлмэришэдэй тосхонуудые болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ 6 миллион түхэриг, гэр байрануудые капитальнаар заһабарилгада 3,6 миллион түхэриг гаргашалагдаха байна. Хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгада 3,4 миллион түхэриг һомологдобо гээшэ. Эдэ һомологдоһон мүнгэн зөөриие һайнаар хэрэглэхэ шухала.

Гэр байрын коммунальна ажахын министерство байгша оной 11 һарын түсэбые дүүргээгүй. Тиихэдэ республикымнай Хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын министерство энэ хугасаа соо түсэбөө 95 процент дүүргээд байна

Худалдаа наймаанай коммунальна болон хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын организацинууд ба эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ хабаатай асуудалнууд арадай депутадуудай Соведүүдэй саг үргэлжын анхарал доро байха ёһотой.

КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленум дээрэ хүдөө ажахын ашаг үрыень дээшэлүүлхэ, мелиорациин хүдэлмэриие саашадань түргэдхэхэ тухай асуудал үргэнөөр хаража үзэгдөө.

Республика дотор мелиораци болон агропромышленна комплекс хүгжөөхэ хэрэгтэ 1985 ондо 155,9 миллион түхэриг гаргашалхаар хараалнабди. Совхозуудые хүгжөөлгэдэ 56,8 миллион түхэриг мүнгэн гаргашалагдаха юм. Тэрэшэлэн колхоз, совхозуудай экономикые саашадань һайжаруулха талаар хэмжээнүүд абтаха юм. Олзо орошогүй колхознигуудта туһаламжа болгон, 9,1 миллион түхэриг мүнгэн зөөри бюджедһээ гаргашалагдаха. Тиихэдэ колхозууд ба ажахынууд хоорондын предприятинуудта Гүрэнэй банкһаа 28,7 миллион түхэригэй урьһаламжа үгтэхэ байна.

1985 ондо намаг налхи газарые хатааха, уһалуури хэхэ, уһанай ажахынуудай үйлэдбэриин баазые бэхижүүлхэ хэрэгтэ бүхы дээрээ 32 миллион түхэриг мүнгэн үгтэхөөр хараалагдаба. Гэхэтэй хамта, гүрэнэй һомолһон мүнгэ зөөриие республикын олонхи колхоз, совхозууд һайнаар ашаглажа шададаггүй гэжэ элидхэлшэ ажаглалта хэбэ.

Хүдөө ажахын министерство, тэрэнэй мэдэлэй нютагуудтахи органууд гүрэнэй социалис зөөридэ эзэн бусаар хандаха ябадалтай тэмсэхэ, финансова журам бэхижүүлхэ талаар хүдэлмэреэ һулаар ябуулна гэжэ арадай хиналтын комитедэй, мүн шалгалта хэдэг бусад органуудаар элирүүлэгдээ.

Хүдөө ажахын министерство болон Госкомсельхозтехникэ оньһон техникэ хэрэглэлһээ гаргаха, гүрэнэй зөөри урихэ ба үбэршэлхэ ябадалтай тэмсэл һайнаар ябуулнагүй. Хүдөө нютагуудта экономическа хүдэлмэриин хэмжээе һайжаруулха, колхоз болон совхозуудта ажахын тоосоое үргэнөөр дээшэлүүлхын тула бүхы эрхэ байдал олгохо шухала.

Транспорт арадай ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ шухала удха шанартай юм. «Бурятавтотранс» нэгэдэлэй автопредприятинууд байгша оной 11 һарын түсэбүүдые дүүргээ. Тиихэдэ 1-дэхи автопредприяти, 1268-дахи автоколонно, Баргажанай ба Хяагтын автотранспортна предприятинууд түсэбөө дүүргээгүй.

Пассажирнуудые зөөдэг транспорт муугаар хүдэлнэ. Энэнь Улаан-Үдын автобусуудай станциин хүдэлмэридэ сэхэ хабаатай.

Парти болон правительствын абаһан хэмжээнүүдэй ашаар капитальна барилгын хүдэлмэри һүүлэй жэлнүүдтэ һайжараа. Байрын гэрнүүдые, социально-соёлой барилга хэхэ хэрэгтэ мүнгэн зөөри жэл бүри ехээр һомологдоно. Гэбэшье барилгын организацинуудай хүдэлмэридэ дутагдалнууд олон байһаар. Тиимэһээ капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэ зөөриие барилгын индустриин хүгжөөлгэдэ сүм хэрэглэхэ арга олгоногүй.

Барилгын организацинууд барилгынгаа материалнуудые алмаха түсэбөө дүүргээгүй. Барилга дээрэ алмалта, арьбалалта хэхэ тушаа оролдолго гаргагданагүй. Жэшээлхэдэ, «Бурятцелинстрой» трестын 177-дохи ПМК-да, муугаар хадагалһанһаа уламжалан, 330 дүрбэлжэн метр хуурай штукатурко, 68,4 тонно цемент, 4,9 тонно алебастр, 2,1 тонно избёосхо, 458 дүрбэлжэн метр зомгоһоор хэгдэһэн хабтагайнууд (ДВП) хэрэглэгдэхээр бэшэ боложо һалаһан байна.

1985 ондо бюджедээр социально-соёлой эмхи зургаануудые хүгжөөхэ хэрэгтэ 171,6 миллион түхэриг һомологдоно.

Тэрэ тоодо арадай гэ 88,9 миллион түхэриг һомологдоо. Юрэнхы мэй һургуулинуудые ган шэнэлэлгэтэй хо хэмжээ ябуулганууд жедһээ нэмэлтэ болг миллион түхэриг үгтэх раалагдана.

Хүн зоной элүүрые ха хэрэгтэ парти боло тельство саг үргэлжын хандуулдаг. Эмшэлгын лэмжын, санитарна эм гаануудай хүдэлмэри жедһээ 60,3 миллион мүнгэн гаргашалагдаха гэрэгшэ жэлтэй са энэнь 4,4 процентээр шэ. Физическэ культу спорт саашадаа улам дэхөөр хараалагдана.

Үндэр наһатай боло нүүдтэ, интернат-байш инвалидуудта, инвал транспортна хэрэгсэл хангаха болон социал галгын бусад хэмжээ нуудта 5,2 миллион гаргашалагдаха юм.

Дайнда хабаадагшадай да наһа барагшадай лын гэшүүдэй мат байдалые һайжаруулх готойгоор нэгэдэхи дохи группын инва пенси 1985 оной ма дээшэлүүлэгдэхэ, мү шье хүнгэлэлтэнүүд х

Тэдхэмжэ болон пен республикын социал галгын бусадшье зү гүрэнэй социальна ниин бюджедһээ 85 лион түхэриг түлэгдэ сэблэгдэнэ.

Буряадай АССР-эй Гүрэнэй бюджет оро лаар 101,3 процент, шынгаа талаар 98,6 дүүргэгдэбэ. Иимэ Буряадай АССР-эй Соведэй баталалгада на.

Буряад ороной ажа ластной партийна циин хүтэлбэри до оной түсэбүүд ба дүүргэхын түлөө соци рысөө үргэнөөр дэл партиин ээлжээтэ XX дые ажалай бэлэгүүд таха гэжэ найдагдана.

Буряадай АССР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй арбан нэгэдэхи сесси

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ТҮСЭБЛЭЛГЫН-БЮДЖЕТНЭ КОМИССИИН ТҮРҮҮЛЭГШЭ ДЕПУТАТ В. Ф. ЛЫСОВЭЙ НЭМЭЛТЭ ЭЛИДХЭЛЬЭЭ

Соведэй түсэб- жетнэ болон һал- комиссинууд Бу- ССР-эй Министрнүү- тус сессиин зүб- лгэдэ табигдаһан 1985 оной эко- ба социальна хүг- рэнэй түсэб болон анхаралтайгаар ха-

түсэбтэ даабари хадаа гол түлэб ическэ дэбжэлтые үйлэдбэриин дээшэлүүлгэ, ажа- финансын нөөсэ- мтайгаар гаргашал- ба журам бэхи- лоно.

АССР-эй Верхов- эй дэргэдэхи ко- оолоһоной ёһоор, арта министерствэ- албан зургаанууд, үйлэдбэри бэ предприятинууд дүрбэдэхи жэлэй үсхэл, эдэбхи бага- аллаһан байна. Тии- эй түйлаһан үрэ анаһанһаа доогуур бүгэдые хараадаа овно Соведэй ко- нютагай Соведүү- эй промышленно- бые 450 мянган түхэригөөр ехэ болгохо гэһэн дурадхал оруулаа.

Республикын хүн зониие эд бараагаар гүйсэд хангаха асуудал хаража үзэхөөр болонхой. Байгша ондо республикын олохон предприятинуудай гэмээр промышленна эд бараа болон эдеэ хоолой зүйлнүүд худалдан абагшадта гүйсэд хүргэгдөөгүй байна. Январь—октябрь һарануудта арад зоной үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилхэ талаар 6 район түсэбөө дүүргээгүй. Энэ хэрэгээ саашадань бэелүүлгэдэшье тэдэ районууд бии байһан арга боломжоёо гүйсэд хэрэглэнэгүй. Тиимэһээ министерствэнүүдэй, нэгэдэлнүүдэй болон предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй журам, харюусалга дээшэлүүлхэ шухала. Республикын Министрнүүдэй Соведтэ түсэбэй дүүргэлтые саг үргэлжэ анхаржа, энэ талаар нэмэлтэ түсэб үгэхэ ёһотой.

1984 ондо продукци алмаха, арьбалха хүдэлмэри олохон предприятинуудта муугаар дүүргэгдэээ. Энэ талаар үнэтэ саг, продукци ехээр гээгдээ, мүн муу шанартай продукци үйлэдбэрилэгдөө, түүхэй эд хэмжээнһээ үлүү ехээр гаргашалагдаа.

Үйлэдбэри дээрэ модон, гурил, избёосхо, түлишэ болон электрын элшэ хүсэн хэмһээ ехээр гаргашалагдаа. Эдэ бүгэдэ хадаа алмалтэ, арьбалалта тухай асуудалда анхаралай хандуулагдадаггүй байһыень үшөө дахин гэршэлнэ. Продукциин шанар һайжаруулха талаар ямаршье һайн хубилалта болоогүй байһаар. Жэлэй туршада һайн шанартай продукци гаргалга оройдоол 1 процентээр дээшэлээ.

Технологическа журамай һула, мүн продукциин шанар дээшэлүүлгэдэ анхарал багаар хандуулагдадаг дээрэһээ хилээмэнэй болон кондитерскэ зүйлнүүдэй, бусадшье эд бараанай шанар доошолно. Байгша оной 11 һарын туршада гээгдэлдэ ороһон предприятинуудай гэмээр 16,3 миллион түхэригэй эд бараан түсэбһөө багаар гаргагдаа.

Промышленна продукци үйлэдбэрилхэ жэлэй түсэб дүүргэгдэхэ.

Үнгэрһэн жэлэй дүнгүүдтэй сасуулхада, үйлэдбэриин эршэ дэлисэ һуладаа гэжэ тэмдэглэхээр. Электрын элшэ хүсэ, нүүрһэ, хирпиисэ, шэл болон кондитерскэ зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ нилээд доошолоо.

Дээрэ дурсагдаһан жэшээнүүд хадаа ажахы болон предприятинуудай хүтэлбэрилхы хүсэнэй бууралтые тодоор гэршэлнэ. «Бурятстройматериалы» нэгэдэлэй ажал хүдэлмэридэ онсо анхарал хандуулхаар.

1985 ондо хүдөө ажахы саашадаа улам ехээр хүгжөөгдэхөөр, хүдөө ажахын продуктнууд ехээр үйлэдбэрилэгдэхөөр хараалагдана. Агропромышленна комплексын үйлэдбэриин баазануудые саашадань бэхижүүлгэдэ 171 миллион түхэриг үгтэхэ юм. Энэнь нёдондонойхиһоо 11 процентээр ехэ болоно.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй, газар, тариалангаа һайжаруулһанай ашаар хүдөө ажахын продукци дээшэлүүлхэ арга бии. Байгша ондо үнгэрһэн жэлэйхиһээ ехэ тэжээл бэлэдхэгдэбэшье, энэнь бодото дээрэ хараалагдаһан түсэбһөө бага байшоо. Сагай уларилай таагүй байһан ушарһаа боложо, тарилгын, уһалууриин, шэнэ газар элдүүрилгын болон бусад хүдэлмэри гүйсэдөөр хэгдээгүй. Газараа зүбөөр элдүүрилхэ хэрэгтэ республикын бүхы колхоз, совхозууд хабааданагүй.

Мал ажахы үсхэбэрилгэдэ дутагдалнууд олоор үзэгдэһөөр. Зарим ажахынуудта мал олоор гарзална, түл үсөөн абтана. Ажахынууд хоорондын хамжаан мал шахан таргалуулха талаар бии байһан арга боломжонуудаа гүйсэдөөр хэрэглэнэгүй.

Колхоз, совхозуудые үйлэдбэриин техническэ талаар хангалгада «Госкомсельхозтехникын», «Сельхозхимиин» зүгһөө дутагдалнууд үзэгдэнэ. Хүдөө ажахын продукци бэлэдхэлгэдэ мүн лэ анхарал һула байһаар.

Дурсагдаһан дутагдалнуудые усадхаха талаар республикын агропромышленна нэгэдэлнүүд, РАПО-нууд, хүдөө ажахын министерствэнүүд болон албан зургаанууд зохихо хэмжээнүүдые абажа, колхоз, совхозуудай ажал хэрэгые һайжаруулха болоно.

1984 ондо барилгын ехэ программа бэелүүлэгдэһэн байна. Капитальна хүдэлмэридэ һомологдоһон хэдэн миллион түхэриг ашаглагдаа. БАМ-ай барилга амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байна. Байрын 300 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай байра, 2350 һурагшадай һураха һургуули, 4 мянган һууритай хүүгэдэй саад, 250 оротой больница гэхэ мэтэ баригдаһан байна.

Гэбэшье, барилгын хүдэлмэридэ дутагдалнууд үшөөн үзэгдэһөөр. «Главбурятстрой», «Улан-Удэтрансстрой» трест, «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэд барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхэ түсэбөө бэелүүлжэ шадаагүй. Барилгын хэрэгсэлнүүд болон материалнуудые зүбөөр хэрэглэхэ ябадалда анхарал багаар хандуулагдана. Эмхидхэлэй хүдэлмэриин һула байһан ушарһаа уламжалан, «Бурятжелезобетон» нэгэдэл түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдые гаргаха түсэбөө 8 мянган кубометрээр дүүргээгүй, тиихэдэ «Бурятстройматериалы» нэгэдэлэйхид хараалагдаһан түсэбһөө 14 миллиард хирпиисэ дутуу гаргаа.

«Главбурятстрой», «Бурятцелинстрой» трест болон барилгын бусад эмхинүүд барилга-хабсаралгын хүдэлмэри үнгэргэхэ талаар түсэбөө мүн лэ дүүргээгүй. Барилгын зарим эмхинүүдтэ ажалай бүтээсэ доошолоо.

1984 ондо барилгын эмхинүүдэй үйлэдбэриин өөһэдын бааза болон барилгын материалнуудай промышленностиие үргэдхэлгэдэ үгтэһэн мүнгэн гүйсэд хэрэглэгдээгүй. Барилгын олонхи эмхинүүдтэ барилгын машина болон механизмууд бүтээсэ багатайгаар хэрэглэгдэнэ. Тиихэдэ проектнэ документацигүй объектнүүдые түсэбтэ оруулха ушар үзэгдэһөөр Госплан, министерствэнүүд болон албан зургаанууд байрын гэрнүүдые, социальна, соёлой ба хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын объектнүүдые бариха талаар хоёр жэлэй таһалгаряагүй түсэб зохёолго удаарүулна.

1985 ондо капитальна барилга хурдан түргэнөөр ябуулагдаха ёһотой. Түгнын нүүрһэнэй уурхайн, Забайкальскэ апатитова заводой болон бусадшье объектнүүдые барилга үргэдхэгдэхөөр хараалагдана.

Байгаали хамгаалха талаар ерэхэ жэлдэ шухала хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэхэ юм. Тэдэнэй олонхинь байгаали хамгаалгын барилгануудтай холбоотой. Һүүлэй жэлнүүдтэ байгаали хамгаалха талаар хүдэлмэри һайнаар ябуулагдана гэхын аргагүй. Хараалагдаһан түсэбэй ёһоор уһа сэбэрлэхэ 23 түхеэрэлгын оройдоол 17-ниинь тодхогдоо.

Сэлэнгын баруун бэедэ канализаци бариха хүдэлмэри удаан саг соо унжагайрна. Уһа сэбэрлэхэ түхеэрэлгэнүүдэй муугаар хүдэлдэг дээрэһээ гол мүрэнүүд, уһа сооромууд элдэб бодосуудаар бузарлагдана. Гол мүрэнэй, ой тайгын баялигуудые гамтайгаар гаргашалха хэрэгтэ дутагдалнууд үшөөшье олон байһаар. Энэ хэрэг нютагай Соведүүдэй анхаралда абтаха ёһотой.

Соёлой, медицинскэ, коммунальна, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын хүдэлмэридэ дутагдалнууд олон бии. Энэ асуудалда республикын Министрнүүдэй Совет, тус тус министерствэнүүд, нютагай Соведүүд шэнэ жэлдэ анхаралаа ехээр хандуулха уялгатай.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай нэмэлтэ элидхэл соо хэгдэһэн ажаглалтанууд ба дурадхалнуудые республикын Министрнүүдэй Совет, министерствэнүүд болон албан зургаанууд наринаар хаража үзэхэ, бодото хүдэлмэриингөө хараада абаха бэзэ гэжэ найдажа байһанаа элидхэлшэ мэдүүлээ.

ЭЛИДХЭЛ ТУШАА ҮГЭ ХЭЛЭЛГЭ

үүд тушаа үгэ хэлхэдэ, арадай депутат Улаан-Үдын городой Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. К. Агалова

түсэблэлгын бюд- эхэ хэрэгтэ манай малшадай оруулһан Городой һалбари- шадаа урган хүг- арга боломжо бии. на предприяти, эм- уд болон органи- хүдэлмэрилэгшэд о амжалтатайгаар байнхай. Городой уудай амжалта ту- алта, алмалтатай- һанай ашаар 1984 табан жэлэй түсэб үүлэгдэхээр хараа- нэ хадаа олонхи уудай түсэбтэ даа- үлүүлэн дүүргэлэ- э гээшэ. эдэнэй хажуугаар та, даабаринуудтаа гээр хандаха, тэ- шанартайгаар бэе- нууд үзэгдэнэ. Жэ- дурдаха болоо ной түсэбтэ дааба- ой 13 предприяти шадаагүй байха юм. до «Бурятжелезо- эдэл, Улаан-Үдын фабрика оролсо- дурсагдаһан, мүн предприяти, эмхи продукциин ша- калай, үйлэдбэриин ар сахигдадаг бай-

туршада капиталь- үнгэргэхэ талаар ябуулагдаа. Тиигэжэ больница, 1500 метр талмайтай 8 он соёлой, ажаһуу- эглэмжэ хангалгын байрын гэрнүүд ашаглалгада үгтөө. строй», «Жилграж- трест энэ талаар ронхой. Барилгын, аралгын хүдэлмэ- һөө гадуур 11 хэригтэ хэгдэнхэй. хотын пионернүү- гай барилга унжа- Октябрьска райо- кварталда шэнэ баригдажа эхилхээр а. бүтээсэ дээшэлүүл- сагые алмаха, эрэлгэнүүдые ашаг ээр, олон халаан- талаар шиидхэг- далнууд олон. ПСС-эй Мухар-Шэ- ной нэгэдэхи сек- путат В. И. Карпов дэ, районойнгоо эдэбхи үүсхэл ту- эй ЦК-гай октяб- умэй шиидхэбэри- үнаар угтаһан ту-

ромышленна болон ын коллективүүд эхи табан жэлэйн- хи жэлэй түсэбые аар дүүргэжэ бай- ажалшад түсэбһөө хамта 860 мянган үдэлмэри хэхэ юм. үдөөгэй ажалшад овощ ургуулжа, гү- лдаха талаар түсэ- дүүргээ. Шэмэтэ н тэжээл мүн лэ хэгдээ. Һү һаажа, ааха түсэбөө рай- шад нёдондоной процентээр дээшэ- гү, али нэгэ үнеэн ында зэргээр 130 пү ехээр һааһан хоз, совхозуудһай а тушааха түсэбөө жалтатайгаар дүүр- лаар гансал «Ити- эгдэлэй шубуунай эгдэлдэ оронхой. талаар тогтохо хэлхээ холбооной тайда найман жэ- ли, Түгнын нүүр- ай барилга хэгдэ- лагдана. барилгын хүдэлмэ- далнууд үшөөшье «Забайкалец» сов- лбэрилэгшэд хони- уудые шэнэлхэ, за- талаар анхаралаа й. Район дотороо эгээл олон гэхээр, аяар 20 мянган хонидтой энэ ажахыда хонидой байрануудые барихаар болонхой. Олохон ажахынуудай хонидой отаранууд болон малай гүүртэнүүдтэ барилгын хүдэлмэри хэхэ шухала. Мүн малшадай байранууд заһабарилагданагүй.

Гэхэтэй хамта, республика дотор ганса манай райондо һайн гостиница үгы байһаар. Районой түб Мухар-Шэбэртэ шэнэ гостиница бариха тухай асуудал Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй наймадахи сесси дээрэ харагдажа үзэгдөө һэн. Гэбэшье энэ хүдэлмэри үшөө эхилэгдээгүй байһаар. Районоймнай түбтэ кинотеатр, ГПТУ, поликлиникэ, библиотекын байрануудые барихаар болонхой.

Мүнөө үедэ районоймнай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй халуун хапа эхилэнхэй. Малшад, хонишоднай түл абалгадаа бэлэдхэл хэнэ. Механизаторнууднай машина, техникээ заһабарилна. Иигэжэ бүгэдын хүсөөр СССР-эй Эдеэ хоолой программа бэелүүлгэдэ хубитаяа оруулнабди.

«Нижнеангарсктрансст р о й» трестые эрхилэгшэ депутат Ф. В. Ходаковский үгэ абажа, иигэжэ хэлэбэ:

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэб гүйсэд бэелүүлхын түлөө совет арад эршэмтэйгээр ажаллажа байна. Тэдэнэр түсэбтэ даабаринуудаа амжалтатайгаар бэелүүлэн, үндэр уялгануудые абана, мүн социалис мүрысөөнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Бидэнэр, БАМ-ай барилгашадшье, КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ өөһэдынгөө горитой хубитые оруулалсаабди. Тиигэжэ БАМ-ай гол барилгые түргэн болзор соо, нэгэ жэлээр уридшалан бэелүүлээбди.

Энэ хадаа гансашье БАМ-ай барилгашадай амжалта, илалта бэшэ, харин бүхы совет арадай илалта болоно. Юуб гэхэдэ, БАМ хадаа бүхы арад зоной барилга ха юм.

Байгаалиин шэрүүн уларилтай тэмсэн БАМ-ай барилгашад үсэд нэтэрүүгээр ажаллажа, илалта түйлажа шадаа. Тиигэжэ тэдэнэй зориг түгэлдэрөөр ажаллаһанай ашаар мүнөө БАМ-ай бүхы трасса дээгүүр поезднууд сагһаа урид ябажа эхилээ гээшэ, БАМ-ай Буряадай участогай барилгашад хүршэ Шэтын областиин участогай 70 километр зайда барилга хэлсэһэн байна. Хойто-Муяын Байгалай тоннельнүүдые малтаха орёо, хүшэр хүдэлмэри мүн лэ Буряадай участогайхид бэелүүлээ.

1984 оной туршада түсэбһөө гадуур хэдэн миллион түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэгдэһэн байна. БАМ-ай барилга дээрэ шэнэ байшангууд, байрын гэрнүүд олоор бодхоогдоно. 1984 оной туршада 285 һууритай хүүгэдэй саад, 192 һууритай һургуули болон соёлой, медицинын, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын бусадшье байшангууд баригдажа байна.

Иигэжэ БАМ-ай харгы зам барилгын түрүүшын шата дүүрэжэ байнхай. БАМ-ай Буряадай участогай 600 гаран барилгашад габьяата ажалайнгаа түлөө орден, медальнуудаар шагнагданхай. Эрхимүүдэй эрхим гурбаниинь Социалис Ажалай Герой гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө.

Гэбэшье Эхэ ороноймнай үндэр хайра шагналнууд бидэниие улам зоригжуулжа, саашадаа улам һайнаар ажаллахыемнай уряална. Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсон, табан жэлэйнгээ түсэб амжалтатайгаар бэелүүлхэ, КПСС-эй XXVII съездые ажалай үндэр амжалтаар угтаха гэһэн зорилго бидэнэй урда табигдана.

Зэдын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой һаалишан депутат Т. П. Доржиевада үгэ үгтөө.

КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүд, КПСС-эй ЦК-гай Политбюро дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь К. У. Черненкын хэлэһэн үгэнүүд манай районой ажалшадые амжалтада зоригжуулна. Манай районой ажалшад Агуу Илалтын хүндэлэлдэ зорюулагдаһан социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Һаалишаднай һү һаажа тушааха талаар жэлэйнгээ түсэбые байгша оной ноябриин 1-дэ бэелүүлээ һэн.

Мүнөө үедэ үбэлжэлгын халуун хаһа түлэг ябажа байна. Тиимэһээ бидэнэй, малшадай урда хүдөө ажахын продукци ехээр үйлэдбэрилхэ, адууһа малайнгаа тоо толгойе олошоруулха гэһэн зорилго табигдана. 1984—1985 онуудай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ дүүрэн арга боломжотойбди. Хони үсхэбэрилгэ хадаа манай районой гол һалбари болоно. Энэ талаар айхабтар баян дүй дүршэл бии гээшэ. Эрхим хонишодой тоо жэл ерэхэ бүри олошорно. Тэдэнэй тоодо комсомол-залуушуулшье бии. Мүнөө дээрэ район доторнай комсомол-залуушуулай 69 бригада эмхидхэгдэнхэй.

Гэбэшье районоймнай колхоз, совхозуудаар дутагдалнууд үшөөл ушарһаар. Нэн түрүүн байрын гэрнүүд дуталдана, барилгын хүдэлмэри унжагайрна. Тиихэдэ малшад болон механизаторнуудай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри һулаар ябуулагдана. Районой, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд малшадтай уулзажа хөөрэлдэнэгүй. Мүн тиихэдэ районой түбэй больница заһабарилгада орохоор болошонхой. 1973 ондо баригдаһанһаань хойшо эндэ заһабарилга хэгдээгүй. Тиимэһээ районой больницада капитальна барилга хэхэ мүнгэ зөөри һомолхые бидэнэр гуйнабди.

Республикын гэгээрэлэй министр, депутат П. Ф. Бардаханова үгэ үгтэбэ:

— Энэ сессиин үзэмжэдэ табигдаһан республикымнай экономическа хүгжэлтын 1985 оной түсэб дотор арадай гэгээрэлые саашадань хүгжөөхэ ябадал хараалагданхай. КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые, нүхэр К. У. Черненкын заабаринуудые хүтэлбэри болгон, бүри байгша ондо ажалай ба мэргэжэлэй һуралсалые һайжаруулха талаар алхамуудые хэхэ шухала бшуу. Гэгээрэлэй эмхи зургаанууд арадай ажахын түсэбые байгша ондо бүхы талаарнь дүүргэнхэй. Байгша табан жэлэй дүрбэн жэлдэ түрүүшынхеэ һургуулинуудай байшангуудые ашаглалгада оруулха түсэб дүүргэгдээ. Энэ һуралсалай жэлдэ 6 наһа гүйсэһэн 3054 үхибүүд бэлэдхэлэй классуудта абтанхай. Энэ хадаа 6 наһатайшуулай 15 процентнь болоно гээшэ. Эхин классуудай багшын мэргэжэлдэ һурахаар 145 хүн нэмэжэ эльгээгдэнхэй. Республикымнай 38 һургуулида, тэрэ тоодо городой 9 һургуулида, буряад үхибүүдтэ түрэлхи хэлыень заадаг болонхой. Тиихэдэ үшөө нэгэ һонирхолтой туршалга хэгдэбэ. Баргажанай районой Хара-Уһан һууринда «Хүүгэдэй саад-һургуули» гэһэн ниитэ эмхи зургаан байгуулагдаа.

Арадай гэгээрэлдэ тохёолдоһон байдалые улам гүнзэгыгөөр шэнжэлэн үзэһэнэй эсэстэ ажалдаа ёһын тэдысэ хандалга, процентээр дашууралга гэхэ мэтые усадхаха хэрэгтэй.

Гэбэшье, энэ талаар дутагдалнууд үшөөл олон. Һургуулиие хубилган шэнэлэлгэтэй холбоотой шухалын шухала зорилгонуудые арадай гэгээрэлэй зарим эмхи зургаанууд унжагай удаанаар хангана, ямаршье дэбхи үүсхэл гарганагүй, олониитын хүсэнүүдые энэ хэрэгтэ ёһоор хабаадуулнагүй.

Һургуулинуудай материальна баазые бэхижүүлхэ зорилго табигдана. Нэн түрүүн һуралсалай талмайнуудые үргэдхэхэ хэрэгтэй. Ерэхэ жэлдэ 24500 үхибүүдые бэлэдхэлэй классуудта һургахын тула классна 1600 таһалга хэрэгтэй болохо гээшэ. Тиихэдэ һургуулиин 118 байшан хуушаржа һандаранхай. Столовонууд, спортын залнууд дуталдана. Иимэ байдалда нэн түрүүн залгалаа байшангуудые бодхоохо хэрэгтэй. Арадай Соведүүдэй гүйсэдкомууд һуралсалай шэнэ талмайнуудые барилгын болон ашаглалгын хэмжээнүүдые, мүн болзорнуудые тодорхой наринаар түсэблэн хараалха зорилготой.

Ажалай болон мэргэжэлэй һуралсалые үндэһөөрнь хубилгахын тула базова предприяти тухай гуримые гүйсэд дүүргэхэ шухала. Гэхэ зуура гансашье предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд бэшэ, харин зарим министерствэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдшье энэ талаар ямаршье хэмжээнүүдые абаадүй. Үнгэржэ ерэхэдээ, өөһэдынгөө нютагай һургуулинуудта түлишэ-тоһодолгын материалнуудые үгэһэн предприятинуудта тэдэнэй дээдын зургаануудай зүгһөө зэмэ тохогдоно.

Энэ талааршье һайн дүршэл бии. Жэшээнь, Улаан-Үдын авиационно завод шефтээ абаһан һургуулинуудта тусхай цех дамжуулжа, үйлэдбэриин һуралсалай мастернуудые өөһэдынгөө мэргэжэлтэд сооһоо үгэнхэй. Тээсгэн болоһон партиин горкомой пленум дээрэ заводой директор Юрий Николаевич Кравцов энэ хэрэгые саашадань хүгжөөхэ талаар түсэбүүдээрээ хубаалдаһан байгаа. Мүн тиихэдэ Мухар-Шэбэрэй районой «Эрдэм» совхозой һү һаалиин фермэдэ Түгнын дунда һургуулиин ахалагша классуудай һурагшад 27 һаамхай үнеэдые даажа абаад, жэншэдгүй һайнаар һү һаалияа абажа байна. Иимэ жэшээнүүдые республика соогоо саашадаа бүри олошоруулха уялгатайбди.

— Энэ сессиин баталха түсэбүүд дотор хүдөө ажахын үйлэдбэриие саашадань дээшэлүүлхээр хараалагданхай,— гээд, ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлгын институдай агроном, депутат А. Г. Дубровская тэмдэглэбэ. —Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлгын институт хүрьһэ хамгаалгын гурим, газар элдүүрилгые эршэтэй түргэнөөр эрхилэлгын онол аргануудые зохёодог юм. БАМ шадар эдеэ хоолой баазэ байгуулгатай холбоотой асуудалнууд мүн лэ шиидхэгдэнэ. Республикын партийна, ажахын зургаануудтай хамта хүдөө ажахые научна гуримаар эрхилэлгын түсэбүүдые манай эрдэмтэд бэлдэжэ байнхай. Газар элдүүрилгын нютагай гурим үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри дүүргэдэнхэй. Газар тарялангай, бэлшээринүүдэй бүридэл үндэһөөрнь хубилгагдаа. Мүнөө үедэ газар тарялангай 49 процентыень орооһото ургамалнууд, 30 процентыень тэжээлэй ургамалнууд, мүн 19 процентыень сэбэр паар эзэлнэ. Тарялангай бүридэлэйнь хубилхатай хамта элдүүрилгын технологическа гуримшье хубилжа байнхай. 250 мянган гектар газар плоскорезээр элдүүрилэгдэнэ, 90 мянган гектар дээрэ зуруud зуруудаар тарилга хэгдэнэ, 350 мянган гектар дээрэ газарые гэмтээдэггүй сеялкээр тарилга хэгдэнэ.

Манай институтда эрхилэгдэдэг селекционно хүдэлмэри зарим тэды дүнгүүдые асаранхай. 1932 онһоо орооһото болон тэжээлэй ургамалнуудай 36 сорт зохёогдожо, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэнхэй. Манай гаргаһан «Бурятская-34» гэһэн шэниисын сорт мүнөө үедэ республикын тарилгын талмайн 66 процентые эзэлэнхэй. Энэ сорт ган гасуурта тэсэмгэй, унажа хэбтэшэдэггүй юм. Тиихэдэ шэниисын «Бурятская-79» гэһэн сорт Буряадай АССР-тэ — 20 мянган гектар дээрэ болон Шэтын областьдо—80 мянган гектар дээрэ ургуулагдажа нютагжаа. Энэ сорт хадаа хүсэтэй шэниисын тоодо ородог юм. 1983 ондо «Бурятская-34» гэһэн сортые үндэһэ болгон «Бурятская-94» гэһэн шэниисэ туршалгада үгтөө. Энэ хадаа тон хүсэтэй, гараса һайнтай сорт болоно. Тэрэшэлэн манай бии болгоһон «Гэрэл» обёосой, пырейн, яровой ешмээнэй, мүн бусад ургамалнуудай шэнэ сортнуудые эндэ дурдалтай.

Эндэ тусгаар тэмдэглэхэ зүйл гэхэдэ, селекционно хүдэлмэриин үрэ дүнгүүдые һайн үрэһэ хүрэнгэ үйлэдбэрилгээр баталха ёһотой. Харин үрэһэ хүрэнгэ үйлэдбэрилгын бааза мүнөө дээрээ тон һула гэжэ мэдэрхэ болонобди.

— Ажалай үшөө нэгэ жэл, түгэсхэхеэ байна,—гээд, Улаан-Үдын гэр барилгын комбинадай штукатур-шэрдэгшэ, депутат Г. Л. Баталова эхилбэ. — Гараха жэлдэ Илалтын 40 жэлэй болон стахановска хүдэлөөнэй 50 жэлэй ойнууд тэмдэглэгдэхэнь гээшэ. Буряад ороной гэр баригшадшье энээнтэй дашарамдуулан, үндэр үрэ дүнгүүдые түйлахаар зоригжонхой. Жэшээнь, хоёрдохи цехэй коллектив табан һарынгаа түсэбые 1985 оной майн 9 болотор дүүргэхээр уялга абанхай. Барилгын площадкын коллектив 15 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра ашаглалгада тушааха гэжэ үгэеэ үгэнхэй. Тиихэдэ заһабарилгын шэнэ цех ашаглалгада үгтөө. Обойгоор хушагдаһан панельнүүдые үйлэдбэрилгэ нэбтэрүүлэгдээ. Гэр хабсаралгада хэрэглэгдэхэ зүйлнүүд гүйсэд дүүрэнээр бүтээн гаргагдадаг болоо.

Ажалшадай ажаһуудал болон ажалай асуудалнууд комбинадай захиргаанай, парткомой, профсоюзна организациин саг үргэлжын хиналта доро байдаг. Цех бүхэндэ амаралтын таһалганууд бии болонхой. Кулинарна магазин, захил абаха стол нээгдээ. Барилгын объектнүүдтэ халуун эдеэ хоол зөөжэ абаашагдана. Байгша ондо 60 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра ашаглаха түсэбтэйбди. Журам һайжаруулха, ажалшадаймнай социальна хангалгые һайжаруулха талаар хэмжээнүүдэй абтажа байбашье, байгша оноймнай түсэб дүүргэлгэ хүшэр байдалда оронхой. Ушарынь гэхэдэ, ажалай эмхидхэл һуладана, захиргаанай зүгһөө хэгдэһэн заабари, захиралтануудые мастер болон прорабууд гүйсэд дүүрэнээр дүүргэнэгүй. Прорабуудай зүгһөө хиналта һулаар табиһанай эсэстэ голодоһо гаргаха ушарнууд үзэгдэнэ. Дурсагдаһан эдэ дутагдалнуудые усадхажа, ерэхэ жэлэйнгээ түсэбүүдые дүүргэхэ талаар комбинадаймнай коллектив, бүхы коммунистнууд али болохоор оролдохо зэргэтэй.

Арадай депутадуудай Ахын райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. С. Галсанов:

— Байгша ондо сагай уларилай хүндэ хүшэр эрхэ байдалда манай районой ажалшад гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө 105,7 процент, һү худалдалгаар 104,3 процент дүүргэнхэй. Ноохо үйлэдбэрилхэ болон гүрэндэ худалдаха түсэбшье дүүргэгдээ. Малай тоо толгойшье олошоржо байнхай. Байгша ондо 44 мянган центнер үбһэ тэжээл бэлдэжэ орууланхайбди. Энэмнай түсэбтэ табан жэлэй дунда зэргын хэмжээнһээ дээшээ болоно бшуу. Хүдөө нютагуудаймнай ажалшад ниитынгээ малай үбэлжэлгые бэлэдхэл түгэсөөр угтаха гэжэ ехэ оролдолго гаргаа юм. Гэхэтэй хамта тэжээл үйлэдбэрилгэ һулаар хүгжэнхэй. Малай тоо толгой олошоруулгада дутагдалнууд ушарна. Хүдөө ажахын үйлэдбэриин ашаг шэмэ бага байһаар. Түсэбтэ табан жэлэй дүрбэн жэлэй туршада районоймнай түбтэ 1,5 миллион түхэригэй хэмжээтэй барилга хэгдээ. Энэ хугасаа соо арадай гэгээрэл, медицинэ, соёл саашадаа хүгжэжэ, һуурин тосхонуудһай болбосон түхэлтэй болоо. Ахын райондо туһаламжа үзүүлхэ тухай партиин обкомой болон республикын Министрнүүдэй Соведэй тогтоол абтаһан юм. Энэ тогтоолой ёһоор Буряадай харгы барилгын болон заһабарилгын управлени манай райондо харгы бариха талаар туһаламжа үзүүлхэ ёһотой байгаа юм. Гэбэшье үзүүлдэг туһаламжань багадана. Иимэ байдалые усадхахын тула райондомнай Т-130 түхэлэй тракторта болон харгы заһабарилгын техникэтэй бэеэ даанхай мастерска участок байгуулха тухай гуйлта оруулнабди. Тиихэдэ Аха гол дээгүүр хүүргэ бариха шухала хэрэгтэй болоод байна. Энэ талаар мүн лэ туһаламжа манда хэрэгтэй. Транспортын дуталдаһанһаа боложо Улаан-Үдэһөө, Хүлтүүг станциһаа зөөгдэхэ ашаанууд тэндээ удаан хэбтэшэнэ. Районой түб автозаправочна станцигүй байһаар. Манай район республикымнай эгээл холын, сагай уларилай хүндэ хүшэр эрхэ байдалтай районуудай нэгэн гээшэ ааб даа. Тиимэһээ эндэмнай районно нэмэлтэ коэффициент байгуулха тухай дурадхал партиин обкомой болон республикын Министрнүүдэй Соведэй урда үшөө дахин табинабди.

Удаань Улаан-Үдын 1268-дахи автоколонныен жолоошон депутат Г. В. Телешев үгэ хэлэбэ:

— Бидэ, автомобилистнүүд, түсэбтэ табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллажа байнабди, — гэжэ үгэ хэлэгшэ онсолон тэмдэглэбэ.

Манай автоколонныен экипажууд Улаан-Үдэ хотын промышленна предприятинуудай, түлишын промышленностиин, худалдаа наймаанай, хүдөө ажахын министерствэнүүдэй предприятинуудай ашаа зөөдэг юм. Тодорхойлон хэлэбэл, бидэ 60 ондоо предприятиин ашаа зөөнэ гээшэбди.

Автотранспортые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ гээшэ шухалын шухала асуудал гээд мэдээжэ. Гэбэшье харгын муу, ашаа ашаха, буулгаха хүдэлмэриин оньһожоруулагдаагүй дээрэһээ автомашинануудай жолоошод сагаа хооһоор һалгадаг байна. Холын харгыда, жэшээлхэдэ, Улаан-Үдэ — Эрхүү, Улаан-Үдэ — Шэтэ гэһэн

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадууд Улаан-Үдын кондитерскэ фабрикын хүдэлмэрилшэн Н. Д. Большакова, Захааминай районой Далахайн совхозой мал адуулагша О. Б. Мархаева, Загарайн районой Шулуутайн леспромхозой модо бэлэдхэгшэдэй комплексно бригадын бригадир А. А. Дамарад гэгшэд сессиин үедэ.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

маршрудаар ашаа зөөхэдэмнай, жолоошодой амарха, сайлаха газар байдаггүй.

Үшөө нэгэ жэшээ дурдая. Манай колоннын автомашинанууд орооһо таряа хуряаха хүдэлмэридэ хабаадалсаһан гээшэ. Республика гүрэндэ орооһо худалдаха түсэбөө дүүргээ, зүгөөр манай автоколоннын жолоошод ашаа зөөхэ түсэбөө дүүргэжэ шадабагүй. Ушарынь юуб гэхэдэ, автомобильнууд һайнаар, эмхитэйгээр ашаглагдаагүй бшуу.

Автотранспортые хоёр халаанда хүдэлгэхэ, субботын үдэр ашагладаг болохо тухай хөөрэлдөөн үнинэй болодог, гэбэшье энэ асуудал мүнөө болотор шиидхэгдэнэгүй.

Автоколоннын хүдэлмэридэ өөрын бэрхэшээлнүүд бии. Материально-техническэ үндэһэ һуури һайн гэхын аргагүй: КАМАЗ түхэлэй автомобильнуудые заһабарилха, тэдэ машинануудые мэргэжэл ехэтэй кадрнуудаар хангаха, ажалаи журам һайжаруулха гэхэ мэтэ асуудал манай ажал хүдэлмэридэ һаад ушаруулдаг.

Жолоошодой һуудал байдалые һайжаруулха, тэдэнэй үхибүүдые ясли болон саадуудта ябадаг болгохо, гэр байраар хангаха асуудал мүн лэ шухала.

Жолоошодой хүдэлмэридэ түрүү онол арга — бригадна подряд муугаар нэбтэрүүлэгдэнэ. Гэбэшье бидэ мүнөө коллектив соогоо автотранспортнуудые ашагтайгаар хэрэглэхэ, түлишэ алмаха, худал хуурмаг тоонуудые бэшэжэ, гүрэнэй мүнгэ үрихэ ябадалтай шанга тэмсэл ябуулжа байнабди.

Бидэнэр, 1268-дахи автоколоннын жолоошод, 1985 ондо абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхэ зорилго урдаа табинхайбди гээд үгэ хэлэгшэ мэдүүлбэ.

— Республикымнай соёлой хүдэлмэрилэгшэд 1984 ондо Бүхэроссин социалис мүрысөөе үүсхэжэ, үндэр уялгануудые абаһан юм. Эдэ уялгануудаа бидэнэр амжалтатайгаар дүүргэжэ байнабди, — гэжэ республикын соёлой министр, депутат Д. З. Жалсараев үгэеэ эхилбэ.

Соёлой бүхы һалбаринууд жэл бүри саашадаа хүгжэнэ, театрнууд болон концертнүүдые табидаг эмхинүүд жэлэйнгээ түсэбые үлүүлэн дүүргэжэ байнхай. Тиихэдэ түсэбһөө гадуур 50 мянган хүн музейнүүдыемнай хараба гэжэ тодорхойлообди. Клубуудта хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэхэ, библиотекэнүүдэй хүдэлмэриие һайжаруулха талаар мүн лэ муу бэшэ дүнгүүдые түйлажа байнабди. Соёлой хүдэлмэри ябуулхадамнай, республикын партийна болон совет органууд ехэ туһаламжа үзүүлнэ.

Шэнэ уран зохёолнууд, искусствын бүтээлнүүд, оперно болон балетнэ шэнэ зүжэгүүд, шэнэ концертнэ программанууд зохёогдоно. А. Андреевэй шэнэ балет, Б. Ямпиловай оратори, В. Усовичой симфони, С. Лобозеровой зүжэг болон бусад зохёолнууд тэрэ тоодо оролсоно.

Гэхэтэй хамта соёлой эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ дутагдалнууд олон. Жэшээлхэдэ, Түнхэнэй, Хяагтын, Прибайкалиин, Загарайн, Сэлэнгын районуудай олохон клубууд хүдэлмэреэ һайнаар эмхидхэжэ шаданагүй.

Соёлой хүдэлмэрилэгшэд малшадые хангаха асуудалда ехэ анхарал хандуулдаг байна. Соёлой бүхы эмхи зургаанууд, 60 автоклуб, уран һайханай 200 шахуу бригада, 4 мянга шахуу нүүдэл библиотекэ хүдөөгэй хүн зониие хангана.

Заримдаа соёлой хүдэлмэрилэгшэд хүдэлмэреэ һайнаар эмхидхэжэ шаданагүй, агитбригадануудай программада гүнзэгы удхагүй материалнууд дайралдана.

Автоклубууд һүүлэй үедэ муугаар хүдэлнэ. Гол шалтаганиинь гэхэдэ, автомашинануудта запасной частьнууд болон түлишэ дуталдана.

Соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй һуудал байдал һайжаруулха асуудал шиидхэгдэнэгүй. Энээнһээ уламжалан Хяагтын, Загарайн, Хориин, Сэлэнгын, Прибайкалиин районуудта соёлой кадрнууд удаан ажалланагүй.

Үшөөшье олон клубууд, соёлой байшангууд хуушан, үмхирһэн байрануудта оршоно. Энэ талаар зарим ажахынууд болон нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомуудай хүтэлбэрилэгшэд горитой анхарал хандуулдаггүй.

Республикымнай соёлой хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй XXVII съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө социалис мүрысөө дэлгэрүүлжэ байна гээд үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляков сессиин хүдэлмэридэ хабаадажа, дэлгэрэнгы үгэ хэлээ.

ИЛАЛТЫН 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ТАГНУУЛШАН

Тарбагатай һууринда Тимофей Потапович Калашниковые залуудаа үнэхөөрөө хүсэтэй, шираг ябаһан юм гэжэ нютагаархидынь хэлсэдэг. Тэрэ 1915 ондо таряашанай үнэр баян бүлэдэ түрэһэн. Тиимэһээ тон эртэ ажалай амта танижа эхилһэн байгаа.

Тимофей Калашников наһанайнгаа гүйсэхэлээр лэ Улаан Армиин уялгата албанда татагдаа һэн. Тэрэнэй хүдэр шамбайе харахадаа, нүхэдынь Далайн-Сэрэгэй Флодто абтаха байхаш гэлдэдэг һэн. Тэдэнэйнь хэлэдэг тудалдаа бэлэй, Номгон далайн Флодой моряк болоод, торпеднэ катераар далай дээгүүр шуумайжа ябахадаа, урдахи замыень нүхэдэйнгөө тааһаниие гайхаадшье абадаг һэн. Энэ флодто тэрэ 1940 он болотор алба хэһэн юм. Т. Калашников уялгата албаяа дүүргээд гэртээ ерэжэ, жэл болоод байтараа, 1941 оной сентябрь соо Номгон далайн Флодто дахинаа татагдаба.

Эхэ орондомнай шунахайран добтолһон фашис Германиин урдаһаа совет арад зэбүүрхэн бодоо. Шуһата дайн түлэг дундаа ябажа байгаа.

Энэ үедэ Анджеросудженскдэ далайн сэрэгэй корпус бүридхэгдэжэ байба. Тимофей тиишэл тудаа һэн. Уданшьегүй далайн ябаган сэрэгэй 69-дэхи бригадын 127-дохи корпусой бүридэлдэ оруулагдаад, Тихвин шадархи тагнуулай албанда абтаба.

Тагнуулшадай взвод 42 хүнһөө бүридэнхэй һэн. Дайшалхы ябуулгын халуун хаһа эхилбэ. «Хэлэ» асарха даабари түргэ түргэн үгтэдэг болобо. Иимэ нэгэ ушар тухай Тимофей Потапович хөөрөө һэн.

...1944 он ябажа байгаа. Зургаан хүнһөө бүридэһэн бүлэг тагнуулшад «хэлэ» бариха даабаритай дайсанай ара тала руу ошобо. Юундэб гэхэдэ, тэдэнэй зүгһөө добтолго эхилхэнь гэһэн мэдээсэл абтаһан байгаа. Тиимэһээ дайсанай түсэб таажа абаха, обороноёо сүмэлүүлхэгүй гээшэ тон шухала байгаа бшуу. Эндэл «хэлэ» барягүйдэ аргагүй һэн. Тимофей Калашниковай хүтэлбэри доро тэдэнэр дайшалхы даабаря дүүргэхэ ёһотой байба.

Уданшьегүй штабта «хэлэн» асарагдаба. Тэрэнь инженернэ албанай майор байшоо һэн. Тэрэнэй хүтэлбэри доро оборонын бүхэлэлтэ баригдажа байгаа. Тиимэһээ хүнүүдэй болон техникын тоо, хүсэ шадал тухай, добтолгын хэзээ, али багта эхилхээр бэлдэгдэжэ байһан тухай үнэтэ мэдээсэлнүүдые тэрэ «хэлэн» үгэһэн байна.

Иимэрхүү мэдээсэл абаһан полкын болон корпусой командовани дайсанай добтолго хэхэеэ байһан газар тээшэ нэмэлтэ хүсэ татажа, тэдэнэй позицинуудые артиллерезр буудажа, хамаг түхеэрэлгэнь һамна бута сохигдоо һэн.

Дайшалхы энэ даабариие амжалтатайгаар дүүргэһэнэй түлөө Т. П. Калашников Улаан Одоной орденоор шагнагдаһан юм.

Эдэ тагнуулшадай удаадахи шухала мэдээсэлэй ашаар дайсанай баһа нэгэ бүхэлэлтэ сүмэ сохигдоод. Свирь мүрэн дээгүүр зам нээгдэжэ, манай сэрэгшэд үдэр соо аяар дүшөөд километр урагшаа дабшаһан байна.

— Норвегиие сүлөөлһэнэй һүүлээр ондоо фронтдо ябуулагдаа һэмди, — гэжэ Тимофей Потапович хөөрэнэ. — Украина болон Польшые сүлөөлэлгын үедэ дайшалхы даабаринуудые оло дахин дүүргэхэ, элдэб бэрхэшээлнүүдтэй тохёолдохо ушар гараһан aaб даа... Нэгэтэ табан тагнуулшад ээлжээтэ даабарида эльгээгдээд ябатараа, дайсанай нэгэ бишыхан подразделенитэй уулзашаба. Зугадажа ошохо арга байбагүй, тулалдаан эхилбэ. Өөһэдөө хоргодоод, фашистнуудые хажуудаа туласа дүтэлүүлээд, буудажа оробо. Амиды үлэһэн табан немец солдат, нэгэ капитан пленде абтаа һэн.

Энэ баатаршалгын түлөө Т. П. Калашников Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай II шатын орденоор шагнагдаһан байха юм.

Үшөө тиихэдэ Чехословакиин Моравск-Острава городые сүлөөлэлгын үедэ частиингаа тэндэхи ехэ голые гаталха замые найдамтай һайнаар тодорхойлһоной түлөө Тимофей Потапович Калашников Алдар Солын III шатын ордендо хүртэһэн байна.

Фашис Германиин дарагдаһанай һүүлээр Калашниковай алба хэжэ ябаһан часть Алас Дурна зүг руу эльгээгдэбэ. Эндэ обороно түхеэрһэн Квантунска арми Совет Армиин урдаһаа миил нэгэхэн һара соо тулалдаха шадалтай байгаа. Энэ илалтын һүүлээр Тимофей Потапович түрэл нютагаа бусажа, амгалан байдалаа эхилээ һэн.

1975 ондо пенсидэ гаратараа, тэрэ элдэб ажалда ябаһан юм. Мүнөөшье ажаһуудалай эрилтэ хангадаг комбинадта хүдэлжэ байна.

Дайнай ветеран Т. П. Калашников дээрэ хэлэгдэһэн гурбан орденһоо гадна дайшалхы болон ойн баярай олон медальнуудаар шагнагданхай гэжэ нэмэе. Тиихэдэ Верховно Главнокомандалагша И. В. Сталинай амаршалгатай бэшэгүүдынь тэрээндэ хэды үнэтэй гээшэб!

...Тарбагатай һууринай үйлсөөр аалиханаар алхалан ябаһан Тимофей Павловичые харахадаа, дала наһанай дабаа дабажа ябаһан хүн гэжэ хэлэхээршье бэшэ байдаг.

В. ЖАРКОЙ,
журналист.

ГОЛ ҺУРГААЛ — ЭБ НАЙРАМДА[л]
БЭХИЖҮҮЛХЭ

Он жэлнүүд һубарилдан ошоно. Анха түрүүшын социалис гүрэниие үгы хээд, бүхы дэлхэйе эзэмдэн зонхилхо зорилго урдаа табиһан империализмын эгээл хархис хүсэн байһан Гитлерэй фашизмые совет арадай бута сохиһоң Агуу Илалтын 40 жэлэй ой ойртожол байна.

Дэлхэйн хүгжэлтын шэнэ шатада эхи заха табиһан түүхэтэ энэ илалтын 40 жэлэй ойн баярай ойртохо бүри Эхэ ороноо, дэлхэйн хүгжэлтые аршалан абаралгада сэрэгшэд-сүлөөлэгшэдэйнгөө харуулһан баатаршалгын түлөө совет хүнүүдэй омогорхолой мэдэрэл улам хурсадана. Тэрээнтэй хамта ами наһаяа алдагшадай, гашуудал зоболон эдлэһэнэй түлөө мэдэрэл хэзээдэшье мартагданагүй. Гансал ухаан бодолнай иигэжэ заана: хүн түрэлтэниие хэзээ нэгэтэ дайнай аюулые үзэхэ ябадалда хүргэжэ болохогүй, энээнһээ саашадаа манай ерээдүй үеын үедэ амгалан тайбан байха ёһотой.

Совет хүнүүдэй үсэд нэтэрүү баатаршалгаар түйлагдаһан илалтын бэрхэшээлтэ замые һанаад үзэел: дайсанаар бүһэлэгдэһэн ленинградайхидай үсэд шанга тэсэбэри, Сталинградай түлөө тулалдаанда харуулагдаһан үзэгдөөгүй баатаршалга, партизануудай үндэр дээдэ патриотизм, Киев, Севастополь, Одессэ ба бусад олон совет городуудые сүлөөлгэ, һүүлээрнь гитлеровецүүдэй дарлалта доро байһан Зүүн Европын арадуудые сүлөөлгэ, һүүлэй һүүлдэ 1945 оной майн 9-дэ рейхстаг дээрэ үргэгдэһэн Улаан туг. Манай илалтын сэнгые юугээр тоолохтойб?! Аяар 20 миллион совет хүнэй ами наһан алдагдаһан, тооложо барагдахаар бэшэ һандарал, зоболон. Патриотическа ба интернациональна уялгаяа бэелүүлэн, манай арад иимэ ехэ хохидолдо ороһон гээшэ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда ба социализмын илан мандажа байлгада бүхэдэлхэйн удха шанартай баатаршалга совет арадай харуулһыень үнгэрһэн хэдэн арбан жэл бүри эли тодоор, гүйсэд дүүрэнээр элирхэйлэн харуулба. Герман фашизмын, һүүлээрнь япон милитаризмын бута сохигдоһоной ашаар национальна сүлөөрэлгын хүдэлөөе һэргээн бодхоохо таатай зохид эрхэ байдал байгуулагдаһан гээшэ. Империализмын колониальна системэ һандаран һалаа. Дэлхэйн социалис байгуулалта мүндэлжэ, хэлбэришэгүйгөөр хүгжэжэ байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай һургаал мартагдашагүй. Тэрэнэй гол удха гэхэдэ, дайнай эхилээдүй байһан дээрэ тэрээндэ эсэргүү тэмсэл хэхэ хэрэгтэй. Империализмын ээрхэг түримхэй һанаашалгануудта хаалта табихын тулада эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүдэй эдэбхи ехэтэй ажал ябуулга хэрэгтэй. Манай, мүн бусадшье арадууд аяар дүшэн жэлэй туршада амгалан тайбанаар яагаад ажаһуунаб гэхэдэ, Советскэ Союз социалис бусад гүрэнүүдтэй хамта эб найрамдалай түлөө тэмсэлэй зэргэдэ ябана, Варшавска Договорто ородог оронуудай арадууд болон арминуудай аха дүү нэгэдэл эб найрамдалые аршалан хамгаалгада бата найдамтайгаар алба хэнэ.

Холбоото Штадуудаар толгойлогдоһон империалис хүсэнүүдэй социализмда эсэргүү шэнэ добтолго эхилээд, президент Рейганэй «хэрээһэтэ добтолго» соносхоод байхада эб найрамдалые аршалан хамгаалха айхабтар шухала болоно. СССР ба тэрэнэй союзнигуудһаа сэрэгэй хүсэнэй талаар булюу байдалтай боложо ябахадаа США буу зэбсэгүүдые ехээр бүтээн гаргаха, бэеэ даанхай гүрэнүүдтэ баалалта хэхые оролдоно. Тэдэ НАТО-гай Баруун Европын оронуудта ракетно-ядерна шэнэ зэбсэг — «Першинг-2» ба далита ракетэнүүдые тараан тодхоно, Алас Дурна зүгтэ дайнда бэлдэлгэ түргэдхэнэ, энэ хэрэгтээ Япониие дайшалхы хэрэм болгохые оролдоно. Хүн зониие олоор хюдаха «МХ» гэдэг ракетнэ системэ, «Трайдент», стратегическэ «В-1В» гэдэг бомбардировщик гэхэ мэтын шэнэ түхэлэй зэбсэгүүдые газар дээрэ олоор бүтээн гаргахань багадаад, Холбоото Штадууд замбуулинай дайда руу тэгүүлнэ, тэндэ Рейганэй һанаашалдаг «одото дай» хэхые хүсэнэ.

Жэлэй саана Гренадые һэнгэргүйгөөр эзэмдэлгэ, Никарагуада эсэргүү хүлһэншэдэй харата ябуулганууд, Дүтын Зүүн зүгтэ Израилиин хамжалгатайгаар энэ региондо өөрынгөө ээрхэн зонхилго тогтоохо һэдэлгэ — эдэ бүгэдэ Вашингтоной ээрхэг түримхэй ябуулгануудай бодото гэршэ болож үгэнэ.

«Дайнай эхилээдүй байһан дээрэ тэрээндэ эсэргүү тэмсэл ябуулха шухала» гэһэн формуло дайнда эсэргүү лозунг доро эб найрамдалай түлөө арадуудай үргэн ехэ хүдэлөө бүхы дэлхэй дээрэ миил дэлгэрүүлхые уряална бэшэ, харин хүсэн түгэс обороно [...]гуулхые дурадхана. Ушар иимэһээ сэрэгэй хүсэнэй талаар социализмһаа булюу байдалтай болохо хүсэл эрмэлзэлээ империализмда бэелүүлхэ арга олгохогүйн тулада манай орон аха дүү социалис оронуудтай хамта өөһэдынгөө Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые бүхы хэмжээгээр бэхижүүлнэ, зохихо хэмжээнүүдые абана. Социалис оронуудай хилэ шадар «Першингнүүд» болон далита ракетэнүүдые тараан тодхолгодо харюу болгон, бидэнэр өөһэдынгөө ракетэнүүдые урагшань гаргаһан, үһан доогуур ябадаг совет онгосонуудай патрульна тамаралгые Холбоото Штадуудай эрьенүүдтэ бүри дүтэлүүлһэн байнабди.

Харюугай эдэ, иимэрхүү бусад хэмжээнүүд манай талаһаа заатагүй абтаха баатай болоһон гэжэ мэдэрхэ шухала. Юуб гэхэдэ, бидэнэр уласхоорондын шахардуу шанга байдалые улам доройтуулхын түлөө бэшэ, харин һуларуулхын, зэбсэгжэхэ бэшэ, харин буу зэбсэгүүдые хуряан абахын түлөө, ядерна дайнай аюулые һужэрөөхэ бэшэ, харин сарахын түлөө оролдонобди. Гэбэшье түүхэ, тэрэ тоодо гитлеровскэ Германиин манай орондо зэрлиг муухайгаар добтолон оролго бидэниие иигэжэ һургана: ээрхэг түримхэй дайсаниие номгоруулхын тулада тэрээндэ шанга сохилто үгэхэ хэрэгтэй, тиихын тулада өөрөө яһалахан хүсэ шадалтай байха шухала.

Ушар байдал зүбөөр ойлгодог хүн бүхэн мүнөө ами дарал ба үхэл хоёро[с] нэгыень шэлэхэ гэһэн [...]гын хүн түрэлтэнэй ү[...] бигдаһыень мэдэрнэ; [...]гээ һаа, буу зэбсэг[...] гаргалгые саашадань үргэлжэлүүлжэ, дайнай[...]лые бүри ехэдхэхэ, үг[...] буу зэбсэгүүдые хурян[...]жа, ниитын элдэб бай[...]татай гүрэнүүдэй [...] ёһоор зэргэ оршон [...]ха ябадал түйлаха. Онд[...] зам үгы.

Советскэ Союз үни[...] анха түрүүшынгээ алха[...] хэхэһээ амгалан та[...] ажаһуулгые шэлэһэн [...] Амгалан ёһоор ажаһуу[...]лэхыень, социализмые [...] шалха, хашаха һэдэлгэ[...] сахыень Вашингтондо [...]хые Советскэ Союз [...] шагүйгөөр, залан сэхээ[...]доно. Европодо, му[...] дэлхэй дээрэ аяар 40 [...] туршада үргэлжэлжэ [...] амгалан тайбан байда[...] һалдуулха, Ялта ба По[...] баталан абтаһан түүхэ[...] сээнүүдые эбдэхэ, [...] абаха ба Европын гүр[...]хилэнүүдые шэнээр [...] тухай бодомжологшод[...]лын хараагүй политиг[...] нэрлэхэдэ болоно. Хүн[...]тэн тиимэ юумэ тэдэн[...]зэдэшье хүүлэхэгүй [...]

Өөрынгөө эб найр[...] программые бодото [...] бэелүүлэн, Советскэ [...] уласхоорондын аюулг[...] далай бүхы талын [...] нуудтай холбоотой ол[...]то дурадхалнуудые [...] эдэбхи үүсхэлнүүдые [...] Манай орон бүхы асу[...]дай гол асуудал болох[...]на дайнай аюулые за[...]да онсо анхарал ха[...] Политическэ удха ш[...]гаа талаар үзэгдөөгүй [...] нэгэн талаһаа ядерна [...] түрүүлэн хэрэглэхэгүй [...] уялга бэе дээрээ [...] даажа абаһан ушары[...]хэйн арадууд үндэрөө[...]нэ.

Ядерна зэбсэгүүдэй [...]нүүдые даб дээрэ е[...] гохогүй гэһэн хэлсээ[...] хүсэндэнь оруулха гэһ[...] дурадхал онсо шуха[...]һан зандаа. Ядерна [...]гүүдтэй бусад гүрэнү[...]рэ дурадхалда зүбшөө[...]хэтэй зэргэ манай г[...]рэниие бэелүүлхээр бэ[...]нөө тохёолдоод байн[...] байдалда ядерна зэ[...]тэй гүрэнүүдтэ хүтэлб[...]ломоор Советскэ [...] дурадхагдаһан тодорх[...] гуримуудые ядерна [...]дай сахидаг болоо һ[...] шухала байха зэргэтэй[...]на зэбсэгүүдые бүтээ[...]галгые хизаарлахын, [...] зэбсэгүүдэй гүйсэд ду[...] усадхагдаха болотор [...]хын түлөө саашадаа [...] Союзай улам эдэбхи[...] тэмсэхээр бэлэн бай[...] дээрэ дурсагдаһан эдэ[...] хэлнүүдэй үндэһэ һ[...]даар элирхэйлэгдэнэ, [...] хоёр талын адли тэгш[...]нүүдэй ба аюулгүй [...] үндэһэ һуури дээрэ [...]рилгонуудай түйлагдаха [...] ойлгосотой ааб даа.

Фашизмын дарлалта[...] түрэлтэниие абаралгад[...] хэхы хубитаяа оруулһ[...]гэ ороноо хамгаалгы[...] ехэ дайнай илалтын 4[...] ойн баярые угтахаяа [...] совет арад өөрынгөө [...] тээшэ этигэл найда[...]гаар харана. Дэлхэй д[...] найрамдалта байдалай [...] һада харуулһан ба[...]гаяа тэрэ амгалан тай[...] далай холын хараата[...]каар бэхижүүлнэ.

Ю. РОМА[...]

НЮТАГ НЮТАГАЙ ҺОНИН

Ашатайгаар амарна

Ээлжээтэ амаралтадаа гарахадаа, Эхэ орон соогуураа, хилын саагуур аяншалжа, тэрээнээ ашата туһатайгаар үнгэргэхые хүн бүхэн оролдодог гээшэ. Улаан-Үдын районой ажалшад ээлжээтэ амаралтаяа хилын саагуур, Эхэ оронойнгоо түүхэтэ газарнуудаар ябажа, ёһотой һайнаар амаржа ерэбэ. Байгша оной туршада районой 360 гаран ажалшад профсоюзай путевкоор оронной амаралтын хэдэ хэдэн байшан, санатори, курортнуута ошожо амарһан байна. Эдэнэр Хара далайн эрьедэ, Хойто Кавказай, Прибалтикын республикануудай болон Алас-Дурна зүгэй курортнуудта ошожо амараа.

Гансахан үнгэрһэн ноябрь һарада тус районой механизаторнууд, малшад, мэргэжэлтэд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй бүлэгүүд «Аршан», «Горячинск» курортнуудта амарһан байна. Тэдэнэй тоодо «Искра» колхозой гэшүүн Н. Д. Мясников, «Заветы Ильича» совхозой — М. Н. Пузырев, Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын малшан П. А. Каленых, луговод И. В. Иванов, хонишон А. М. Тюткина, Оронгын совхозой тракторист В. М. Таланов болон бусад ороно.

Манай корр.

ШЭНЭ ЗҮЖЭГ

Беларус мэдээжэ драматург Алексей Дударевай зүжэгүүд оронноймнай хизаар бүхэндэ үргэн олон харагшадай халуун һонирхолые татадаг юм. Манай республикын драматическа хоёр театр тус авторай шэнэ бүтээлнүүдые 1984—85 онуудай театральна сезонойнгоо репертуарта оруулһан байна. Х. Намсараевай нэрэмжэтэ гүрэнэй буряад драмын академическэ театрта драматургын «Рядовые» гэһэн пьесэ табигдахаар бэлдэгдэжэ байнхай. Харин гүрэнэй ород драмын театрта «Үдэшэ» гэһэн зүжэгэй премьерэ яһала урагшатай үнгэрбэ. Гол рольнуудтань РСФСР-эй арадай артистка К. Никулина, РСФСР-эй габьяата артист И. Юхневич, артист Г. Федоров гэгшэд наадаһан байха юм.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВА

«ЧЕБУРАШКА»

Баргажанай районой Онёо тосхоной соёлой байшанда хүүгэдэй «Чебурашка» гэжэ клуб хүдэлдэг. Эхин һургуулиин һурагшадай ба хүүгэдэй саадай үхибүүдэй энэ клубые В. П. Дмитриева һайнаар хүтэлбэрилдэг.

«Парти ба арад тэдэнэй нэрэнүүдые хэзээдэшье мартахагүй» гэһэн гаршагтай аман үгын журнал тус клубта һаяшаг үнгэргэгдэбэ. Энэ үдэшэдөө дайнай ветеран П. К. Мусуркеевые хүүгэд уриһан байгаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ хараһан, үзэһэнөө дайнай ветеранай һонирхолтойгоор хөөрэһэнэйнь удаа уран һайханай концерт болоо.

Н. ГАЛДАНОВ.

МАНАЙ ИВАНОВНА

Үбэлэй сэбдэг хүйтэн, зунай аяма халуун үдэрнүүдтэшье газетэ, журналнуудаар нягтаар шэглэгдэһэн сүүмхэ үргэлһэн энэ хүнэй бидэндэ шэнэ һонин, баяртай бэшэг асаржа үгэдэгтэнь дадашанхай, юрын шэнгеэр һанадаг болошонхойбди. Иимэ хүндэ сүүмхэ үргэлһэн хүнүүдэй ажалайнгаа саг соо хэды шэнээн зай гаталдагые хараад үзэхэдэ, нилээдхэн ута болохо.

Хэлхеэ холбооной Хяагтын районно узелай почтальон Изида Ивановна Вершинина үдэрһөө үдэртэ энэ ута зайе гаталһандаа эсэһэн янза харуулдаггүй, хододоо хүхюун дорюун ябадаг. Участогайнь уншагшад тэрэниие хододоо баяртайгаар угтажа байдаг. Үшөө тиихэдэ, Изида Ивановна газетэ, журнал, бэшэг тараахаһаа гадна почтын худалдаанай элдэб зүйлнүүдые хододоо абажа ябадаг һайшаалтай. Уншагшадай захил заатагүй дүүргэдэг, тэдэнэй хэрэгтэ шадахысаа туһалхые оролдодог коммунист И. И. Вершинина — үйлэдбэриингөө залуушуулай дунда хүндэтэй һурган хүмүүжүүлэгшэ И. И. Вершинина ажалдаа эрхим дүнгүүдые түйлэһанайнгаа түлөө «Арбан нэгэдэхи табан жэлэй ударник», «Коммунис ажалай ударник» гэһэн тэмдэгүүдээр шагнагдаһан, «Районой түрүү связист» гэһэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байха юм.

Е. СУРМАЧ,
хүдөө бэшэгшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: И. И. Вершинина.

Авторай фото.

ТАСС — АПН
ХИЛЫН СААНАҺАА

ЭБДЭРШЭГҮЙ БАТА ХАНИ БАРИСААН

УЛААН-БААТАР. Ядерна дайнай аюулһаа хүн түрэлтэниие аршалан хамгаалха, бата ба бүгэдэ ниитын эб найрамдал хангаха, тэдэниие бэелүүлгэдэ эдэбхитэйгээр туһаламжа үзүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн Советскэ Союзай ба аха дүү бусад социалис оронуудай бүтэмжэтэй һайн дурадхалнуудые монгол арад халуунаар һайшаан дэмжэнэ гэжэ «Үнэн» газетэ бэшэнэ.

Эб найрамдалта интернациональна политикаараа, социально-экономическа асуудалнуудта түйлаһан амжалтануудаараа социализм дэлхэйн хүгжэлтын ябасада һайнаар нүлөөлдэг байна гэжэ газетэ түрүү статья соогоо тэмдэглэнэ. Уласхоорондын харилсаануудта хүсэ хэрэглэхэгүй, буу зэбсэгүүдые, нэн түрүүн ядерна түхеэрэлгэнүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха, бүгэдэ ниитын эб найрамдал болон аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ, али алиндань ашатай туһатай, адли тэгшэ эрхэтэй харилсаае хүгжөөхэ гээшэ эб найрамдалай ба эрхэ сүлөөгэй, бүхы социалис хани нэгэдэлэй түшэг тулгуури болохо Советскэ Союзай гадаадын политическэ хараа шугамай гол ёһонууд болоно. Амгалан тайбанаар, зохёон байгуулхы ёһоор ажаһууха гэһэн арадуудай хүулита эрхэ МНР-эй дэбжүүлһэн, ООН-ой Генеральна Ассамблей дээрэ һайшаагдаһан «Амгалан тайбанаар ажаһууха арадуудай эрхэ тухай» деклараци дотор тодо хурсаар харуулагдана.

СССР-тэй, бусад социалис оронуудтай Монголой эбдэршэгүй бата хани барисаан, үрэ түгэс харилсаа холбоон хадаа арадуудай хоорондохи аха дүү ёһоной холбоо барисаанай төлөтөмө гэршэ жэшээ болоно. МНР-эй ба ба бүхы социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай ажалшадай аша туһада бүри харюусана. Дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатай СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай Москвада болоһон Экономическа зүблөөнэй, СЭВ-эй Гаванада болоһон һүүлшын сессиин шиидхэбэринүүд Монголдо, Вьетнамда, Кубада али бүхы туһаламжа үзүүлжэ, тэдэнэй экономическа хүгжэлтын хэмжээе Европын социалис оронуудай хэмжээндэ хүргэхэ арга олгожо байһан ушарынь социалис экономическа харилсаанай арсашагүй булюу талые элирхэйлэн гэршэлнэ гэжэ «Үнэн» бэшэнэ.

Ф. КАСТРЫН ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

БОНН. Никарагуа болон Түбэй Америкын бусад оронуудта эсэргүүгээр США-гай үүдхэжэ байһан ээрхэг түримхэй политикые буруушаажа байһанаа Кубын Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, республикын Гүрэнэй Соведэй ба Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Фидель Кастро хэлээ.

«Контадорско бүлэгэй» бэлдэһэн түсэбэй үндэһэ һуури дээрэ энэ районд охи асуудалнуудые эбэй ёһоор гуримшуулан шиидхэхэ шухала гэжэ Ф. Кастро Баруун Германиин «Штерн» журналда интервью үгэхэдөө мэдүүлээ. Гэбэшье энэ асуудалые шиидхэлгэдэ Холбоото Штадууд һаад тойбо ушаруулна. Тэдэнэр Никарагуагай сандинис революциие, Сальвадорхи революционернүүдые үгы хэхые хүсэнэ. Сальвадорхи революционно хүдэлөөе никарагуагайхидай зүгһөө дэмжүүлхэгүйн тула Никарагуада эсэргүү ябуулгануудые үүдхэхэ баатай болонобди гэһэн тэдэнэй баталамжанууд тон худал хуурмаг юумэн болоно гэжэ Кубын хүтэлбэрилэгшэ тэмдэглээ. Энэ оршон тойронхи байдалые эбэй ёһоор гуримшуулан шиидхэлгые буруу һүргэхые Рейганэй правительство, тагнуулай түбэй захиргаан һанаашална. Хэрбээ США-гай үнэхөөрөөшье эбэй ёһоор шиидхэхые хүсөө һаань, ямаршье бэрхэшээл түбэгүүд ушаруулагдахагүй һааб даа.

Р. ГАНДИИН ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

ДЕЛИ. Бүгэдэ ниитын һунгалтын үнгэргэгдэхэ үдэрэй дүтэлхэ бүринь хархис хүсэнүүд Индидэ һүйдхэлтэ ябуулгануудаа улам үргэдхэжэ байна гэжэ Индиин премьер-министр Раджив Ганди Керала штадта болоһон һунгалтын урда тээхи митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Индира Гандиие хорото муухайгаар алаһан ушар ороной эб эеые таһалха гэһэн зорилготой үгэсэонэй хубинь болоно. Гэбэшье Инди бата нэгэдэлтэй байһаар гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Республикын аюулгүй байдалда хоро хүргэхые һэдэһэн али бүхы ябуулгануудые зайсуулан сарахын тула һэримжэтэй байхые Р. Ганди уряалба. «Манай дайсадта гадаадын хархис хүсэнүүд мүнгэ зөөреэр туһална, — гэжэ премьер-министр тэмдэглээ. — Орон доторхи байдалые тогтуурингүй болгохо, тэрэнэй газар дайдын бүрин бүтэн байлгые таһалха зорилготойгоор Пенджаб, Джамму ба Кашмир штадуудта хархис хүсэнүүд харата ябуулганууды үүдхэжэ байна. Республикые хэды хашаа харшалаашье һаань, Индиин хилэнүүд дээрэхи байдалые түгшүүрилтэй болгоошье һаань, бидэ шэнэ Индиие байгуулхабди».

Ороной правительствын түрүү, эб найрамдалта хараа шэглэлдэ һаад тойбо татаха, республика дотор бүгэдэ ниитын һунгалта үнгэргэлгые таһалдуулха гээшэ элдэб хархис бүлэгөөрхидэй, сепаратис эмхинүүдэй гол зорилго болоно. НТИ агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, эдэ хүсэнүүд общинанууд хоорондо хёмороо зүришэлдөөнүүдые үүдхэнэ. Джамму ба Кашмир штадай Раджаури хотодо иимэ хёмороо зүришэлдөөн хэдэн үдэрэй турша соо үргэлжэлүүлэгдэжэ байһаар. Пакистан шэнжэтэй мусульман эмхинүүдэй хүйхэрнүүд сэрэгэй албатанда, амгалан тайбан зондо зэбсэгтэ добтолго хэнэ. Городто комендантска час соносхогдсо.

АМЕРИКАН ХҮЛЬЭНШЭДЭЙ ШЭНЭ ГЭМТЭ ЯБУУЛГА

МАНАГУА. Республикын хойто районууд руу шургажа ороһон американ хүлһэншэд Никарагуагай арадта эсэргүү шэнэ шуһата муухай гэмтэ ябуулга үүдхэбэ. Сомосынхид Яли тосхон шадархи дардам харгын хажуугаар хорожо, Хүдөө ажахые хүгжөөлгын ба аграрна реформын министерствэдэ хабаатай автомобилиие буудаа. Энэ бандит ябуулгаһаа уламжалан, 9 хүн алуулаа, 4 хүн шархатуулагдаа. Никарагуагай Гэгээрэлэй министерствын эхэнэр хүдэлмэрилэгшэ алуулагшадай дунда бии.

Имагтал һүүлэй хоёр долоон хоногой турша соо контрреволюционернүүдэй харата ябуулгаһаа уламжалан 72 хүн алуулһан байгаа. Тэдэнэй дунда үбгэд хүгшэд, эхэнэрнүүд, үхибүүдшье бии. Хархис этэгээдүүд таряашадай кооперативуудта добтолно. Декабриин 5-да эгээл муухай ябуулга үүдхэгдээ. Сомосын алууршад Нуэва-Сеговия департаментда кофи хуряажа байгшадта добтолжо, 20 гаран хүниие хайра гамгүйгөөр буудаһан байха юм.

АФГАНИСТАНАЙ ЭСЭГЭ ОРОНОО ХАМГААЛГЫН ФРОНТЫН НЭРЭ ХҮНДЭ

КАБУЛ. ДРА-гай эгээл олоной хабаадалгатай ниитын-политическэ эмхиин — Национальна Эсэгэ ороноо хамгаалгын фронтын (НОФ) Центральна Соведэй ээлжээтэ пленум Афганистанай ниислэл хотодо болобо. Ороной бүхы патриотическа хүсэнүүдые нэгэдүүлхэ хэрэгтэ НОФ-ой үүргые саашадань дээшэлүүлхэ асуудалнуудые тэрээндэ хабаадагшад зүбшэн хэлсэбэ.

Афганистанай Арадай-демократическа партиин ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, НДПА-гай ЦК-гай секретарь, НОФ-ой ЦС-эй түрүүлэгшэ С. М. Зерай пленум дээрэ элидхэл хэһэн байгаа. Үргэн ниитэ ажалшадай дунда НОФ-ой нэрэ хүндэ ургажа байна гэжэ тэрэ тэмдэглээд, мүнөө үедэ ороной элдэб районуудта 1830 отделени байгуулагданхай гэжэ мэдээсэбэ. Орон доторхи байдалые гуримшуулгада, контрреволюционернүүдээр һандаргагдаһан больницануудые, һургуулинуудые, харгынуудые барилгада, һэргээлгэдэ, ургаса хуряалгада, городой районуудые болбосон түхэлтэй болголгодо, ногоорууулгада һайн дуранай ажалай үдэрнүүдые үнгэргэлгэдэ ороной партийно-гүрэнэй органуудтай хамта НОФ-ой үрэ түгэс харилсаа холбооe элидхэлшэ үндэрөөр сэгнэбэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Жэлэй түгэсхэлдэ — габшагай ажал» — материалнуудай суглуулбари. Һунгалтые угтуулан. «Коллективэй этигэл найдабари» — С. Тюлюкинэй статья. «Илалтын 40 жэлэй ойдо» — П. Казариновай репортаж. «Малай үбэлжэлгэ — харюусалгатай хаһа» — «Хүйтэрөө һаань яахаб?» — В. Сажинай статья.

Хоёрдохи хуудаһанда. Партийна ажабайдал»: «Уряалһаа ехэ юумэгүй» — Э. Сосновскаягай статья. Табан жэлэй түрүүшүүл. «Шахтернуудай бүлэһөө» — В. Черныхэй статья. «Хэн туһалхаб?» — Л. Кальминагай статья.

Гурбадахи хуудаһанда. Бүмбэрсэг дэлхэйн шэнэ һонинууд. Буряадай АССР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй арбан нэгэд[эхи] си. «Экономикые са[...] хүгжөөхын түлөө» — [...]тырина, А. Кушна[...]шэдэй статья.

Дүрбэдэхи хуу[даһанда]. «Шэнэ һонинууд» — [...]риалнуудай сугл[уулбари]. «Дахинаа хасуури ту[...]» Л. Трусковой статья[...]тын һонинууд. Бэш[...] мүрөөр. «Трамвайе [...]ядан...» — Г. Шелку[...] статья. «Правда Б[урятии»] газетын мэдээсэлэй т[ур].

СЭНХИР ЭКРАН

ЧЕТВЕРГ, 27

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Шатараар дэлхэйн чемпионат. 9.50 — «Табачный капитан» — уран һайханай фильм. 11.10 — «Аяншалагшадай клуб». 12.10 — Шэнэ һонин (12.15 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Телефильмнүүд. 16.20 Удмуртын АССР-эй гүрэнэй дуу, хатарай «Италмас» ансамблиин концерт. 16.55 — «Би — Советскэ Союзай эрхэтэнби». 17.30 — «...16 хүрэтэр ба тэрээнһээ дээшэ наһанай». 18.15 — Шатарай һургуули. 18.45 — Олон түмэн ажалшадай ленинскэ университет.

Улаан-Үдэ. 19.15 — «Байгал» — нютагуудай һонин. 19.25 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.45 — «Мүнөө дэр — түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00 — Хоринин районой Үдын совхозой директор Ц. Ж. Ширапдоржиевтай һурагшад уулзаха.

Москва. 20.50 — «Рассмешите клоуна» — уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. 22.00 — «Время». 22.35 — «Театральна уулзалганууд». 00.05 — Шатараар дэлхэйн чемпионат. 00.15 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Телефильм. 9.35, 10.35 — Байгаали шэнжэлэлгэ. 4-дэхи класс. 9.55 — Телефильм. 10.05, 14.30 — Испан хэлэн. 10.55 — Гоё һайханиие ойлгожо һургаха. 11.40, 12.40 — Зоологи. 7-дохи класс. 12.05 — «Гэр бүлэ ба һургуули». 13.05 — Физикэ. 10-дахи класс. 13.35 — М. Шолохов. «Тихий Дон». 14.20 — «Внимание, ёлка!». Телефильм. 15.00 — «Сладкая женщина» — уран һайханай фильм. 16.35 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 18.10 — В. Находкиной түрүү бригадын барилгашад тухай. 18.45 — «...зэргэдэ дабшагшад» циклһээ. Предприяти[...] коллективүүдэй уялг[...]яажа дүүргэжэ байһа[...]

Москва. 19.15 — [...] фильм. 19.30 — «И [...] земля хлебом» — теле[...]

Улаан-Үдэ. 19.45 — [...] холнууд.

Москва. 20.00 — «[...] аялга һайхан дуунууд[...]

Улаан-Үдэ. 20.50 — [...]тэ забһарлалга.

Москва. 21.00 — «[...] нойрсогты, багашуул[...] — «Харгын аюулгүй б[айдал] сахиха». 21.50 — «Үб[...]киз». 22.00 — «Время[»]. — «Большая новогодня[я...]» — уран һайханай филь[м]. Концерт. 00.05 — Бу[...] хоккейгээр СССР-эй [чемпио]нат. «Зорький» — СКА [(Хаба]ровск).

Редактор
Р. Б. ГАРМА[...]

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62 отв. секретарь — 2-50-52, секретариат 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81 корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95 объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-04719. Заказ № 297. Индекс 04649.